

ВСТУП

Актуальність даної теми зумовлюється тим, що сучасні умови функціонування підприємств, що характеризуються мінливістю фіскально-економічного середовища, обумовлюють високі професійні вимоги до провідних спеціалістів та менеджерів підприємств. Особливе місце в системі управління суб'єктом господарювання займає внутрішній корпоративний податковий контроль, який спрямовано на стабілізацію та підвищення ефективності діяльності підприємства. Саме тому актуальності набуває проблема організації внутрішнього корпоративного податкового контролю, зокрема створення органу корпоративного податкового управління на підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій внутрішнього корпоративного податкового контролю займалися такі вчені як Бурцев В.В.[6], Бечко П.К., [5], Лиса Н.В. [22], Іванов Ю.Б. [10], Крисоватий А.Т. [18], та ін

Метою роботи є дослідження внутрішнього корпоративного податкового контролю, його проблем, та перспектив розвитку.

Для досягнення мети магістерської роботи були поставлені такі завдання:

- Розглянути теоретичні аспекти організації внутрішнього корпоративного податкового контролю
- Вивчити методичні положення організації внутрішнього корпоративного податкового контролю
- Дослідити практичні аспекти організації внутрішнього корпоративного податкового контролю на базі УСК «КНЯЖА»
- Оцінити ефективність податкової політики УСК «КНЯЖА»
- Дослідити наслідки недосконалого внутрішнього корпоративного податкового контролю в межах УКС «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»

- Знайти шляхи удосконалення організації внутрішнього корпоративного податкового контролю в межах УСК «КНЯЖА»

Об'єктом дослідження виступає Українська Страхова Компанія «Княжа Вієнна іншуранс Груп» (УСК «КНЯЖА»). В ході дослідження для аналізу були використані матеріали фінансової звітності страхової компанії.

Предметом дослідження виступає внутрішній корпоративний податковий контроль.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові документи з питань податкового законодавства, матеріали Державної податкової служби України, Державної служби статистики України, періодична та наукова література, інформаційно-аналітичні дослідження, збірники наукових праць.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОРПОРАТИВНОГО ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

1.1. Теоретичні основи внутрішнього корпоративного податкового контролю

Облікове забезпечення звітності податків і податкових платежів є надзвичайно важливим етапом фінансової діяльності підприємства, тому внутрішній податковий контроль в цій діяльності займає першочергове місце.

Аналіз останніх досліджень і публікацій внутрішнього корпоративного податкового контролю займалися такі вчені як Бурцев В.В.[6], Бечко П.К., [5], Лиса Н.В. [22], Іванов Ю.Б. [10], Крисоватий А.Т. [18], та ін. Однак, ще не достатньо уваги уділяється практичним аспектам внутрішнього податкового контролю

Система внутрішнього корпоративного податкового контролю це складова система корпоративного податкового менеджменту, призначена для збалансування інтересів учасників корпоративних взаємовідносин у процесі їх участі в корпоративній діяльності, основними підсистемами якої виступають системи зовнішнього та внутрішнього контролю, включаючи підзвітність та комунікації.

Корпоративний податковий контроль – це систематична діяльність, спрямована на організацію достовірного податкового обліку на підприємстві, самоконтролю за достовірністю податкових розрахунків, а також виявлення і усунення податкових помилок до перевірки податковими органами [18, с. 112]

Внутрішній контроль організації передбачає визначення фактичного стану об'єкта контролю, порівняння фактичних даних із запланованими,

оцінку виявлених відхилень та ступеню їх впливу на функціонування організації; виявлення причин зафіксованих відхилень; створення інформаційної бази для прийняття корегуючих рішень.

В. Бурцев [6, с. 98] особливістю внутрішнього контролю вважає його двоїсту роль в процесі управління організацією, а саме, що в результаті глибокої інтеграції контролю та інших елементів процесу управління на практиці неможливо визначити коло діяльності для робітника таким чином, щоб він відносився лише до одного елемента управління без його взаємозв'язку та взаємодії з контролем. Тому всі управлінські функції інтегровані з контрольною і елемент контролю присутній на кожній стадії управління.

Проведення внутрішнього податкового контролю підлягають тим же вимогам, що і податковий контроль у цілому. У місці з тим йому властиві особливі принципові вимоги як до інформаційного забезпечення, так і до процедури проведення.

До таких організаційно-економічних принципів відносяться: [34, с. 55] дотримання інтересів держави й економічних контрагентів;

- доступність результатів внутрішнього податкового контролю для їхнього аналізу з боку державних податкових і митних адміністрацій і банків; а
- налітичність і змістовність звіту по внутрішньому податковому контролю для встановлення закономірностей потоку коштів;
- простота і доступність висновків для комп'ютерної обробки даних.

Податковий менеджер підприємства, займаючись пошуком способів оптимізації податкових платежів (податковим плануванням), одночасно здійснює і контрольні дії. Відомий цілий арсенал методів внутрішнього контролю, застосовуваних у системі бухгалтерського обліку. Ці методи в однаковій мірі можуть бути використані в податковому менеджменті. До

них відносяться: контроль витрат підприємства; контроль за ходом виконання плану і погашення боргових зобов'язань; контроль за оподатковуваною базою, термінами погашення податкових заборгованостей; контроль за використанням нових платіжних засобів; контроль за валютними й експортними операціями.

Мета внутрішнього податкового корпоративного контролю в основному така ж, що і для фінансового корпоративного контролю в цілому: акуратне ведення фінансових документів; своєчасне і належне заповнення всіх реєстрів податкової звітності (декларацій і проміжних розрахунків податкових платежів, книг покупок-продажів для розрахунків податку на додаткову вартість, довідок по авансових платежах податку на прибуток і т.п.). захищеність активів підприємства від розтрат і розкрадань; забезпечення вірогідності бухгалтерського обліку.[46, с. 215],.

У такий спосіб внутрішній податковий контроль дозволяє відслідковувати мультиплікаційний ефект не тільки від інвестиційних вкладень, але і від зміни податкових зобов'язань. Несвоєчасна сплата податків у бюджет не тільки сполучена зі штрафними санкціями. Вона перетворює боргові зобов'язання в некерований об'єкт, росте сама сума податкового зобов'язання, ростуть і суми пені і штрафів. Отже, корпоративний податковий контроль, необхідно розглядати як складову податкового менеджменту. Тому є можливість у майбутньому це поняття виділити як окрему науку, що дасть змогу глибше вивчати внутрішню податкову діяльність на підприємстві і тим самим підняти на більш високий рівень систему внутрішнього податкового контролю, що сприятливо скажеться на прибутковості підприємства.

Корпоративний податковий контроль повинен стати однією з найважливіших функцій управління підприємством, яка, на жаль, поки не має належного теоретичного обґрунтування, а застосовується на практиці безсистемно і лише в цілях зменшення податкових платежів в бюджетну

систему, використовуючи часто і незаконні методи, не враховуючи існуючих функціональних взаємозв'язків у внутрішній організаційній структурі підприємства [14, с. 58].

Внутрішній корпоративний податковий контроль на підприємстві складається з первинного податкового контролю і вторинного податкового контролю.

Важливим фактором ефективності діяльності суб'єкта господарювання є первинний податковий контроль, який здійснюють на рівні бухгалтерії та інших фінансових служб суб'єкта господарювання.

Організація внутрішнього корпоративного податкового контролю передбачає контроль достовірності обліку об'єктів оподаткування, правильності зіставлення податкових розрахунків, дотримання термінів сплати податків і зборів, а також пошук рішень, які забезпечать відповідність отриманих результатів поставленим завданням та плановим показникам.

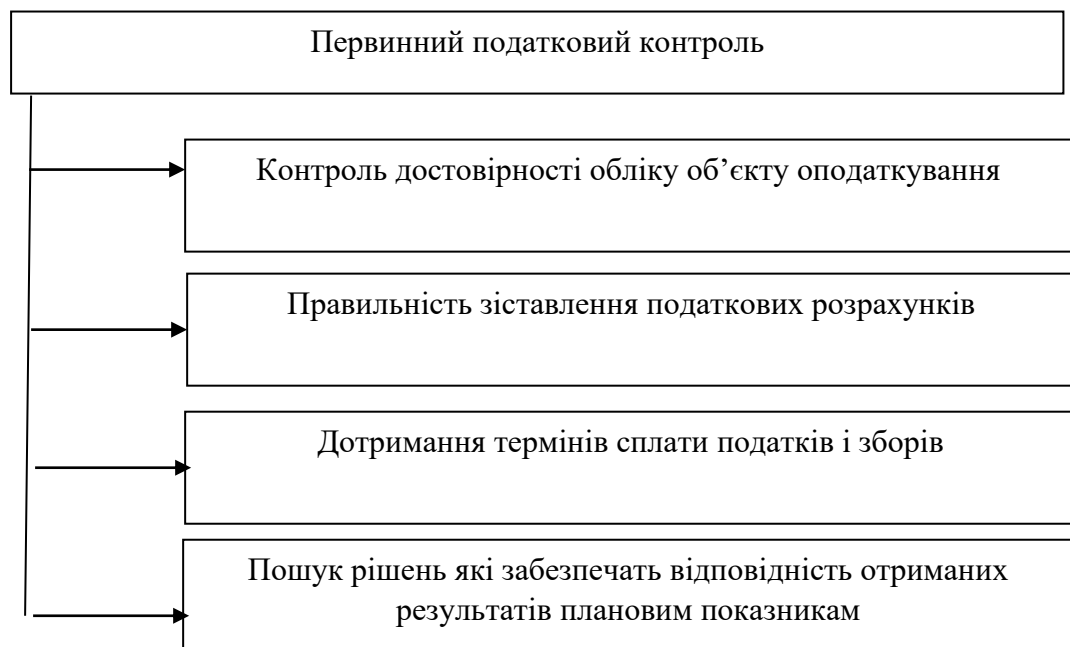

Рис 1.1. Елементи первинного податкового контролю на підприємстві
Джерело: розроблено автором на основі [46, с. 200],

Зміст податкового контролю (вторинного) полягає в управлінні відхиленнями показників оподаткування за видами продукції, структурними одиницями, окремими проектами і господарськими операціями. У процесі податкового контролю співставляють фактичні показники оподаткування з плановими, визначають відхилення і їх розміри, пошук причин, які обумовили відхилення, обґрунтовують систему дій по цілеспрямованій зміні ситуації.

Окремим елементом внутрішнього податкового контролю є податковий моніторинг господарських операцій, який полягає в постійному оперативному аналізі джерел витрат, податковій експертизі проектів, договорів, а також розробленні податкових схем проведення розрахунків. Такий моніторинг дає змогу істотно вплинути на податкову базу, управляти її формуванням, легально мінімізувати податкові зобов'язання суб'єкта підприємницької діяльності в конкретних ситуаціях.

Необхідність податкового контролю визначається об'єктивними та суб'єктивними причинами. До об'єктивних належать [41, с. 28]:

- нестабільне податкове законодавство. Верховною Радою України приймаються закони та доповнення до чинних.
- Система податкового контролю підприємства правові та юридичні документи, які приймаються іншими державними органами;
- нечітке формулювання чинного податкового законодавства, через що багато методичних вказівок вступають у суперечність із законами, що не дає змоги однозначно прийняти рішення щодо розрахунку податку.

До суб'єктивних належать [41, с. 29]:

- ненавмисні помилки платників податків при розрахунку сум платежів (найчастіше це пов'язано зі змінами в законодавстві й невчасним реагуванням на них);

- низька податкова дисципліна платників податків, які навмисно йдуть на порушення податкового законодавства з метою отримання (здебільшого тимчасової) користі;
- некомпетентність працівників як підприємств (податкові менеджери, бухгалтери), так і податкових органів.

Внутрішній корпоративний податковий контроль слід розглядати як функцію утрішнього управління податковою системою підприємств служби податкового контролю. Діяльність контролюючих органів щодо забезпечення додержання податкового законодавства значною мірою визначає ефективність реалізації податкової політики підприємства та функціонування всієї податкової системи.

Внутрішній податковий контроль проводиться силами самого підприємства. Він являє собою процес перевірки порядку нарахування, строків сплати податків, обов'язкових платежів і зборів, який організовується безпосередньо на підприємстві з метою запобігання порушенням і втратам від сплати штрафних санкцій.

Цей контроль здійснюється в різних формах.[21, с. 115],:

1. Перевірка правильності нарахування податкових платежів. Тобто після проведення первинних розрахунків проводиться повторна перевірка, і бажано, щоб її здійснював працівник, який не брав участі в перших розрахунках і має інші підходи.

2. Проведення комплексного внутрішнього контролю за сплатою всіх податків, дотриманням порядку та строків їх сплати. Як правило, такі перевірки відбуваються наприкінці звітного періоду або при виявленні недоліків зовнішнім контролем.

Контрольна діяльність контролюючих органів спрямована на досягнення низки цілей, серед яких важливо виокремити такі (рис1.2.) .[32, с. 89],:

забезпечення додержання податкового законодавства суб'єктами" що реалізують податковий обов'язок або забезпечують його реалізацію;

попередження правопорушень у податковій сфері;

виявлення порушень податкового законодавства та застосування до винних осіб відповідних заходів юридичної відповідальності.

Указані цілі загалом визначають зміст податкового контролю, який слід визначити як діяльність спеціально уповноважених державних органів щодо забезпечення додержання зобов'язаними суб'єктами податкових правовідносин чинного податкового законодавства.

Рис1.2. Цілі внутрішнього корпоративного податкового контролю

Джерело: Розроблено автором на основі [32, с. 89],

Досліджуючи системний характер податкового контролю як складового елемента державного управління податковою сферою, в його структурі виокремлюють кілька основних елементів: суб'єкт податкового контролю; об'єкт контролю; форми і методи (методики) контролю; документи контролю; заходи податкового контролю та порядок їх здійснення.

Таким чином, внутрішній корпоративний податковий контроль слід розглядати як особливий вид внутрішнього фінансового контролю, що здійснюється на стадії формування публічних грошових фондів спеціально уповноваженими суб'єктами, спрямований на забезпечення додержання податкового законодавства, уникнення штрафів, а також зменшення податкових зобов'язань.

1.2. Особливості організації внутрішнього корпоративного податкового контролю в сучасних умовах

Методика проведення податкового контролю є порядок систематизації та перевірки податкових реєстрів і форм податкової звітності співробітниками, відповідальними за їх підготовку. Розглянемо особливості організації такого контролю та умови його практичного здійснення.

Під терміном "система внутрішнього корпоративного податкового контролю" можна розуміти сукупність завдань, принципів функціонування, організаційних заходів, методик і процедур, що застосовуються для ефективного контролю над правильністю нарахованих сум податків та зборів, виправлення та профілактики помилок, і спотворень інформації в податкових реєстрах і формах податкової звітності, і навіть своєчасної підготовки достовірної податкової звітності .[51, с. 29],.

Основною метою розробки методики податкового контролю є з'ясування контрольних процедур, які виконують відповідальні співробітники у частині перевірки правильності, повноти і своєчасності обчислення сум податків. При цьому до завдань системи податкового контролю на великому виробничому підприємстві входить .[26, с. 84],:

- визначення основних принципів, етапів і підходів до проведення контролю під час упорядкування податкових реєстрів і форм податкової звітності;

- складання конкретного переліку контрольних процедур щодо перевірки податкових реєстрів і форм податкової звітності за кожним податком та збором, що сплачує підприємство

- формулювання принципів взаємовідносин співробітників різних служб підприємства, відповідальних готувати податкової звітності, під час виконання відповідних контрольних процедур;

- розподіл центрів відповідальності і встановлення відповідальності окремих виконавців під час проведення контрольних процедур;

- створення порядку документального оформлення результатів виконаних контрольних процедур.

Система контролю виходить за межі питань, які безпосередньо ставляться до системи податкового обліку, і включають контрольне середовище. Під контрольним середовищем розуміються поінформованість і дії керівництва та відповідальних співробітників, створені для ставлення і підтримки системи податкового контролю. Контрольне середовище впливає на ефективність конкретних засобів контролю та має такі складові .[61, с. 205],:

- стиль й основні принципи керівництва у відділах, причетних до підготовки податкової звітності (ставлення до наявних ризиків, адекватне розуміння виконавцями й керівниками ролі внутрішнього податкового контролю та т.п.);

- організаційну структуру організації у цілому і бухгалтерії зокрема;

- розподіл відповідальності і повноважень;

- здійснювана кадрова політика (добір працівників із урахуванням їхнього фахового рівня підготовки, практичного досвіду та інших значимих критеріїв);

- означення й документальне закріплення процедур контролю;

- з'ясування умотивованості й документальне закріплення етапів підготовки податкової звітності для зовнішніх і внутрішніх користувачів;

- методи доведення встановлених правил до виконавців;
- вивчення керівниками виявлених у результаті контролю відхилень, і своєчасність ухвалення ними рішень щодо наявних відхилень;
- налагодженість системи комунікацій і системи інформаційного забезпечення у процесі здійснення контрольних процедур;
- забезпечення дотримання вимог податкового законодавства;
- незалежність контрольної діяльності від діяльності, яка підлягає контролю.

До ключових елементів контрольного середовища входить людський чинник, тобто ті якості, які мають безпосередні виконавці - співробітники, відповідальні за впорядкування і перевірку податкових реєстрів і форм податкової звітності по конкретному податку. У випадку великих організацій функцію податкового контролю доцільно відокремити від функцій бухгалтера, створивши спеціальну службу або підрозділ у складі бухгалтерії. Відповідні функції може бути покладено і на працівників відділу внутрішнього податкового контролю.

Спільними вимогами до виконавців є .[61, с. 205],:

- професіоналізм;
- сумлінність і ретельність здійснення контрольних процедур;
- пильність і акуратність під час здійснення контрольних процедур;
- відповідальність;
- дотримання конфіденційності інформації про діяльність організації.

Основу організації та ефективного функціонування системи внутрішнього податкового контролю становлять відповідні контрольні процедури. Сукупність використовуваних контрольних процедур, черговість і їх застосування, і дії за підсумкам отриманих результатів можуть бути описані у програмі внутрішнього податкового контролю. Це документально оформлений план реалізації певних контрольних заходів (процедур), до

складу якого входить мета, послідовність і терміни здійснення програми, список виконавців, і порядок їх дій.

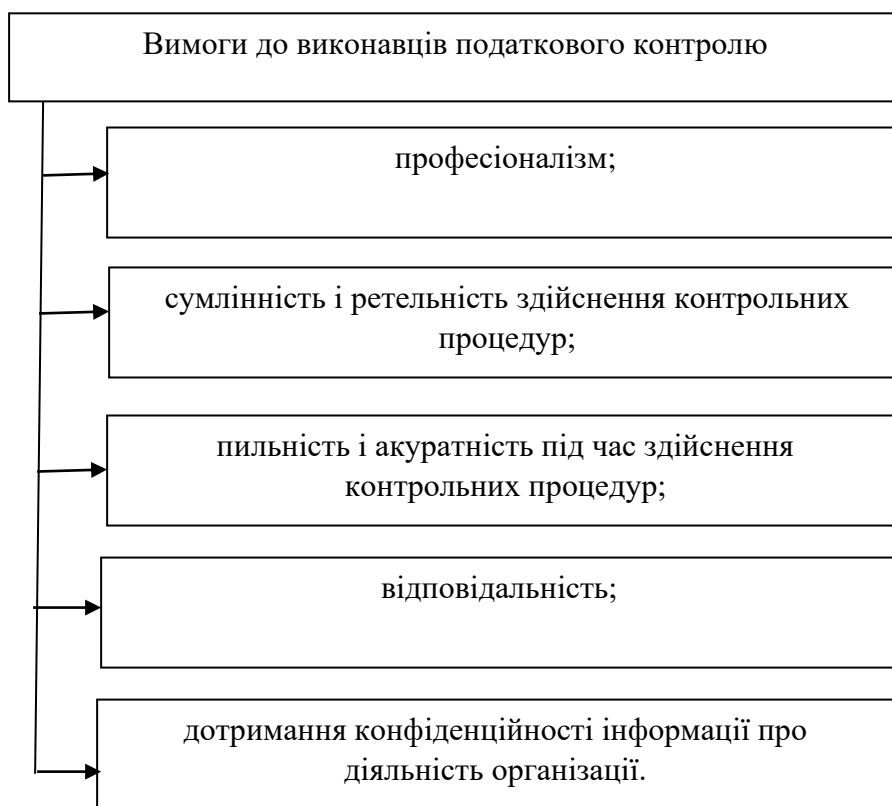

Рис 1.3. Вимоги до виконавців внутрішнього корпоративного податкового контролю

Джерело: [61, с. 210],

Загальні вимоги до контрольних процедур:

- ефективність контрольних процедур у частині виявлення й виправлення допущених помилок;
- своєчасність підготовки форм внутрішньої і до зовнішньої податкової звітності;
- раціональність під час здійснення контрольних процедур.

Під час проведення податкового контролю можна застосовувати такі контрольні процедури (рис. 1.4): група 1 - арифметичні (розрахункові); група 2 - аналітичні (логічні); група 3 - інші.

Рис1.4. Групи контрольних процедур при організації внутрішнього корпоративного податкового обліку

Джерело .[61, с. 215],:

Під контрольними арифметичними процедурами зазвичай розуміються арифметична перевірка розрахунків методом повторного перерахунку, розрахунок отриманих показників іншими можливими способами (відмінними від способу, використаного при первинному розрахунку) і перевірка отриманих результатів шляхом зіставлення.

У контрольні аналітичні процедури входять .[21, с. 149],:

- перевірка даних податкової звітності шляхом їх порівняння з даними синтетичних і аналітичних реєстрів бухгалтерського обліку і звітності (за тими податковим розрахунках, де має забезпечуватися така відповідність);

- звіряння даних податкових реєстрів між собою, з даними форм податкової звітності, з даними податкових реєстрів і форм податкової звітності попередніх звітних (податкових) періодів;

- перевірка відповідності застосовуваного порядку розрахунку податків нормам чинного законодавства й внутрішніх документів (облікової політики, положень про податковий облік);

- контроль над правомірністю використання податкових пільг, спеціальних податкових ставок;

- перевірка отриманих звітних даних на несуперечність;

- порівняння отриманих показників з показниками попередніх періодів і аналіз показників, які істотно відрізняються від їх нормальних значень (незвичайних відхилень); при цьому доцільно розробити критерії суттєвості відхилень по кожному податку та збору, за конкретного випадку, або виконавець може визначати суттєвість зі свого професійному судженню;

- аналіз форм податкової звітності у попередні періоди, виявлення питань, по яким були зауваження, які треба ліквідувати в даному періоді, і перевірка їх фактичного усунення;

- контроль критичних областей податкового обліку (де ризик виникнення помилок чи спотворень податкової звітності особливо високий).

іншими контрольними процедурами є:

- дотримання підзвітності виконавців керівнику відділу (авторизація, візування, твердження);

- отримання письмових і усних роз'яснень, підтверджень, розшифровок даних податкових реєстрів і форм податкової звітності;

- контроль над прикладними програмами і комп'ютерними інформаційними системами, зокрема облік змін комп'ютерних програм, та доступу до даних, права доступу при введення і виведення інформації із системи (обмеження доступу до бази даних, програмам, електронних копій податкових реєстрів і форм податкової звітності несанкціонованих користувачів).

У разі поширення комп'ютерної техніки при обробці інформації у самостійну групу контрольних процедур теж можна виділити автоматизовані контрольні процедури, до яких належить автоматичне виявлення і виправлення помилок прикладною комп'ютерною програмою; автоматичне виявлення помилки прикладною комп'ютерною програмою і інформування виконавця про виявлену помилку (за підсумками отриманої інформації рішення приймається виконавцем, а не автоматизованою системою перевірки).

Наприклад, у разі перевірки правильності обчислення та сплати ПДВ контролюються [21, с. 325]:

- правильність і повнота формування податкової бази й сум податкових відрахувань;
- своєчасність формування податкової бази (момент визначення податкової бази різних видів операцій) і сум податкових відрахувань (час ухвалення ПДВ до відрахування);
- дотримання основних співвідношень ключових показників щодо податкової бази (наприклад, відповідність оборотів по нарахуванню ПДВ у бухгалтерському обліку і книзі продажів.);
- обертів за кредитами рахунку "ПДВ до сплати" у порівнянні з даними, зазначеними у податковому декларації;
- звіряння сум отриманих авансів з сумами ПДВ, нарахованого з отриманих авансів;
- підтвердження податкових відрахувань належним чином оформленими рахунками-фактурами і (чи) іншими документами;
- розрахунок показників, що необхідні для правильного обліку сум ПДВ, розрахунок сум ПДВ, які підлягають відрахуванню і включенню до вартості придбаних товарів, робіт, послуг, з товарів, робіт, послуг, які були призначені для здійснення як оподатковуваних, так і не оподатковуваних ПДВ операцій;
- обґрунтованість внесення виправлень до податкової звітності і податкові реєстри попередніх податкових періодів.

Метою податкового контролю є встановлення правильності та законності їх діяльності в частині дотримання ними вимог чинного податкового законодавства.

Внутрішній корпоративний податковий контроль на підприємствах здійснюється за типовим алгоритмом.

Особливої уваги, все ж таки, потребує податковий контроль розрахунку та сплати податку на прибуток підприємства. Це зумовлено першочерговістю та вагомістю даного податку в загальній структурі податкових платежів.

Податковий контроль містить такі стадії [38, с. 91]:

- 1) перевірка правильності визначення платників податку на прибуток та дослідження їх особливостей;
- 2) попередня перевірка податкової звітності;
- 3) перевірка правильності визначення валових доходів;
- 4) перевірка правильності нарахування валових витрат;
- 5) перевірка правильності визначення амортизаційних відрахувань;
- 6) перевірка правильності визначення прибутку до оподаткування та сум фактично сплаченого податку на прибуток.

Основною метою організації податкового контролю є з'ясування контрольних процедур, які виконують відповідальні співробітники у частині перевірки правильності, повноти і своєчасності обчислення сум податків. Для ефективної організації внутрішнього корпоративного податкового контролю необхідно добре налагоджений механізм дії всіх його складових елементів.

1.3. Нормативно - правове забезпечення організації внутрішнього корпоративного податкового контролю в Україні

Організація і методика внутрішнього корпоративного податкового контролю визначається, передусім, належним інформаційним забезпеченням аудитора про суб'єкт господарської діяльності. Зростання обсягів інформації потребує від податкового менеджера певної її систематизації і класифікації, оскільки без такого підходу важко зібрати необхідну податкову інформацію правильно оцінити господарські явища, факти, процеси виробництва.

Внутрішній податковий контроль базується не тільки на використанні інформації, а й сам бере безпосередню участь у формуванні інформаційного забезпечення системи управління суб'єктів перевірки.

Під нормативно - правовим забезпеченням внутрішнього корпоративного податкового контролю розуміють певним чином упорядковану сукупність інформації, яку формують і використовують на різних стадіях процесу контролю. Основою нормативно - правового забезпечення податкового контролю є економічна інформація, що характеризує виробничу і фінансово-господарську діяльність суб'єктів контролю.

Найпотрібнішу інформацію про фінансово-господарську діяльність податковий менеджер отримує з даних бухгалтерського обліку, внутрішньогосподарського контролю, бухгалтерської і статистичної звітності. В податковому контролі використовують також інформація зовнішніх джерел: банків, страхових компаній, торговельних партнерів, аудиторських і юридичних фірм. Важливе місце у формуванні нормативно - правової бази податкового контролю займає законодавча, планово-нормативна та довідкова інформація. В податковому контролі використовують матеріали попереднього зовнішнього та внутрішнього контролю, акти перевірки податкових органів, контрольно-ревізійних служб, позабюджетних фондів та ін.

Слід відзначити, що в податковому контролі використовують не тільки фінансову, а й нефінансову інформацію. Для об'єктивної оцінки податкового стану підприємства, визначення ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів на виробництві податковому менеджеру часто доводиться вивчати особливості організації і технології виробництва суб'єктів перевірки, використовувати матеріали контрольних обмірів, лабораторних аналізів тощо.

Серед найважливіших джерел інформації для організації внутрішнього корпоративного податкового контролю за напрямами надходження можна виділити такі види: внутрішні – всередині самого підприємства (внутрішньогосподарські) та зовнішні – ті, що публікуються, а також, які надходять з інших підприємств, інформаційної індустрії.

Внутрішньогосподарські джерела інформації представляють спеціалізовані інформаційно-аналітичні групи працівників з їх діяльністю, періодичною звітністю, всілякими інформаційними зв'язками. У більшості сучасних великих компаній, наприклад торговельних, переважну частину інформації, яку використовують менеджери, забезпечують внутрішні джерела. інформаційним забезпеченням тут повністю або частково зайнята спеціалізована група працівників. До її складу можуть входити такі відділи: маркетингових досліджень, аналізу продажу, планування, економічного аналізу, досліджень операцій та системного аналізу. Крім цього, в кожній компанії запроваджено регулярні звіти лінійних керівників і службовців, однією з форм яких є доповіді продавців по телефону, що дає змогу отримувати поточну ринкову інформацію [41, с. 125].

Джерела інформації, які публікуються, можуть бути у формі звітів урядових агентств, торговельних організацій, наукових публікацій, журналів, довідників тощо. Вони становлять інформаційну базу з різних питань, які стосуються управління, економічних умов, виробництва, реалізації продукції, цінової політики, нормативно-правових актів тощо.

інші підприємства, наприклад постачальники, рекламні агентства, замовники (у тому числі дилери і оптовики), засоби масової інформації і навіть конкуренти, покупці, теж можуть надавати підприємству певну корисну інформацію. Це можуть бути повідомлення про проблеми з експлуатацією, пакуванням, обслуговуванням вироблених товарів, про дії конкурентів.

Джерелами інформації під час здійснення внутрішнього податкового контролю можуть бути [16, с. 25]:

- облікова політика з оподаткування;
- облікова політика з бухгалтерського обліку;
- внутрішні положення організації, регулюючі порядок обчислення та сплати податків (наприклад, для ПДВ можуть бути такі регламенти, як порядок виставлення рахунків-фактур, порядок ведення книжок купівель і продажу та журналів обліку рахунків-фактур з урахуванням конкретних особливостей фінансово-господарської діяльності підприємства та ін.);
- інші розпорядничі документи, що визначають загальні положення податкового і бухгалтерського обліку;
- податкова звітність поточного і попередніх податкових періодів;
- бухгалтерська фінансова звітність;
- внутрішні податкові реєстри (оформлені у центральній бухгалтерії й у філіях);
- реєстри синтетичного і аналітичного бухгалтерського обліку;
- книга купівель і книга продажів (для ПДВ);
- усні і письмові роз'яснення, що підтверджують листи співробітників центральної бухгалтерії, бухгалтерії філій та інших працівників, причетних до підготовки податкової звітності чи які мають потрібну для здійснення податкового контролю інформацію;
- первинні документи;
- інформація, отримана від третіх осіб (контрагентів, податкових органів та інших.);
- інші джерела інформації.

Розглянемо детальніше наведені джерела інформації.

Облікова політика з оподаткування. При формуванні облікової політики з оподаткування слід розуміти те, що грамотно сформована облікова політика може допомогти у вирішенні такого досить важливого

завдання в організації, як оптимізація оподаткування. Мистецтво формування облікової політики залежить від вибору оптимальних для цієї організації способів обліку, дозволяють на законних підставах знизити податкове навантаження.

До переліку заходів, що дозволяють заощадити на податках із допомогою облікової політики, відноситься оцінка використовуваних елементів облікової політики і аналіз використання можливих альтернативних варіантів. Усі внутрішні питання визначення прибутків і витрат визначає Податковий кодекс. і якщо вони узгоджуються з іншими нормами чинного законодавства, то облікова політика допоможе знизити податкові платежі і виграти змагання з податковим органом [48, с. 65].

Облікова політика з бухгалтерського обліку. Під обліковою політикою організації розуміється прийнята нею сукупність способів ведення бухгалтерського обліку – первинного спостереження, вартісного виміру, поточної угруповання і підсумкового узагальнення фактів господарську діяльність [12, с. 85].

Облікова політика організації формується головним бухгалтером або іншим суб'єктом, на якого покладено ведення бухгалтерського обліку. У ньому затверджуються [32, с. 85]:

- робочий план рахунків бухгалтерського обліку, необхідних для ведення бухгалтерського обліку відповідно до вимог своєчасності та повноти обліку і звітності;
- форми первинних дисконтних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, і документів для внутрішньої бухгалтерської звітності;
- порядок проведення інвентаризації активів та зобов'язання організації;
- способи оцінки активів та зобов'язання;
- правила документообігу й технологія обробки облікової інформації;
- порядок контролю над господарськими операціями;
- інші рішення, необхідні для організації бухгалтерського обліку

Податкова звітність. Податкова звітність являє собою сукупність дій платника податків (або особи, що його представляє) і податкового органу зі складання, ведення і здачі документів установленної форми, що містять відомості про результати діяльності платника податку, його майнове становище і фіксують процес обчислення податку, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету. Податкову звітність може здійснювати як платник податку самостійно, так і його представник або податковий агент.

Одним із найважливіших документів, що регулюють внутрішній корпоративний податковий контроль на підприємстві є Податковий кодекс України.

Нормативно – правове забезпечення внутрішнього корпоративного податкового контролю складається з різних джерел отримання інформації, показників і елементів, які умовно можна поділити на групи [43, с. 184].

1. Закони України, укази Президента України. До законодавчої та методологічної інформаційної бази належать усі закони, прийняті Верховною Радою України з питань оподаткування, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України з питань оподаткування в межах їх повноважень. Негативною рисою цього елемента нормативно – правової бази є його постійна змінність. Практично щотижня Верховна Рада повертається до перегляду багатьох законів і вносить до них зміни або доповнення, що негативно впливає на розробку податкової політики підприємства. На жаль, короткостроковість чинності характерна й для деяких указів Президента України.

2. Підзаконні правові та юридичні документи. Головною метою їх є пояснення та методологічне забезпечення прийнятих і чинних законів. Здебільшого це постанови Кабінету Міністрів України, методологічні розробки з питань розрахунку конкретних податків, обов'язкових платежів і зборів. Цей елемент інформаційної бази також має недоліки. У деяких випадках методика розрахунку конкретних податків не відповідає змісту

закону, має двояке тлумачення окремих його положень, а іноді і суперечить йому. Відсутність єдиної точки зору призводить до конфліктів між платниками податків і податковими органами, а в деяких випадках і звернення до адміністративного суду не має успіху.

3. Норми та нормативи. До них належать ставки податків, обмеження їх щодо окремих податків або, навпаки, пільги, які надаються. Визначення їх відноситься до компетенції:

- Верховної Ради України — визначення ставок оподаткування прибутку підприємств, прибуткового податку та ін.;
- Президента України. Вони мають тимчасовий характер до часу визнання або прийняття відповідного закону Верховною Радою України — наприклад, неоподатковуваний рівень доходів громадян України;
- уряду України — визначення ставок мита при переміщенні вантажів і товарів через кордон України;
- місцевих органів самоврядування.

Отже, внутрішній корпоративний податковий контроль здійснюється на основі нормативно-правових документів. Якість податкового контролю залежить від якості та достовірності нормативно – правової бази. До основних документів нормативно – правового забезпечення внутрішнього корпоративного податкового контролю можна віднести Податковий кодекс, бухгалтерська та податкова звітності.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Облікове забезпечення звітності податків і податкових платежів є надзвичайно важливим етапом фінансової діяльності підприємства, тому внутрішній податковий контроль в цій діяльності займає першочергове місце.

Податковий менеджер підприємства, займаючись пошуком способів оптимізації податкових платежів (податковим плануванням), одночасно здійснює і контрольні дії. Відомий цілий арсенал методів внутрішнього контролю, застосовуваних у системі бухгалтерського обліку. Ці методи в однаковій мірі можуть бути використані в податковому менеджменті. До них відносяться: контроль витрат підприємства; контроль за ходом виконання плану і погашення боргових зобов'язань; контроль за оподаткованою базою, термінами погашення податкових заборгованостей; контроль за використанням нових платіжних засобів; контроль за валютними й експортними операціями.

Методика проведення податкового контролю є порядок систематизації та перевірки податкових реєстрів і форм податкової звітності співробітниками, відповідальними за їх підготовку.

Метою податкового контролю є встановлення правильності та законності їх діяльності в частині дотримання ними вимог чинного податкового законодавства.

Внутрішній корпоративний податковий контроль здійснюється на основі нормативно-правових документів. До таких можна віднести Податковий кодекс, бухгалтерська і податкова звітність та ін.

Розділ 2. МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОРПОРАТИВНОГО ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

2.1 Провідні методи внутрішнього корпоративного податкового контролю

Для дослідження поняття «методика податкового контролю» потрібно звернутися до характеристики двох його основних складових, а саме поняття «методики» і поняття «податковий контроль». Слід відмітити, що під поняттям «контролю» в великому тлумачному словникові української мови В.Т. Бусела розуміється перевірка, облік діяльності кого-небудь, нагляд за кимось. В даному випадку значення слова «контроль», крім перевірки чи обліку, означає і проведення відповідних дій направлених на протидію небажаному ефекту.

Податковий контроль - поняття системне, яке має охоплювати всі грані податкової політики підприємства [52, с. 85]. На сьогодні законодавчо встановленого визначення терміну «податкового контролю» у діючому законодавстві України не існує, як і не існує спеціального закону, яким би регулювався податковий контроль в Україні. Слід відмітити, що сутність контролю також відображена в ст. 1 Лімської декларації керівних принципів контролю де, контроль - це не самоціль, а невід'ємна частина системи регулювання, цілю якої є виявлення відхилень від прийнятих стандартів і порушення принципів законності, ефективності і збереження витрат матеріальних ресурсів на більш ранній стадії, з тим щоб мати можливість прийняти заходи направлені на виправлення відхилень, а в окремих випадках притягнути винних до відповідальності, одержати компенсацію за отриманий збиток і здійснити заходи по запобіганню чи скороченню таких порушень в майбутньому. Тобто контроль, дозволяє не лише запобігати виникненню недоліків в функціонуванні об'єктів управління, оцінювати правомірність

використання законодавчих актів, але й судити про те на скільки ефективно саме правове регулювання в тій чи іншій сфері управління.

Термін «метод» походить від грецького *metodos*, що означає «шлях дослідження, теорія, вчення». Метод – це засіб досягнення будь-якої мети, вирішення конкретного завдання; сукупність прийомів або операцій практичного чи теоретичного засвоєння (пізнання) дійсності [36, с. 105].

Отже, методи податкового контролю є сукупність прийомів для контролю за сплатою податків.

Відомий цілий арсенал методів внутрішнього контролю, застосовуваних у системі бухгалтерського обліку. Ці методи в однаковій мірі можуть бути використані в податковому менеджменті. До них відносяться: контроль витрат підприємства; контроль за ходом виконання плану і погашення боргових зобов'язань; контроль за оподатковуваною базою, термінами погашення податкових заборгованостей; контроль за використанням нових платіжних засобів; контроль за валютними й експортними операціями.

Залежно від напрямку податковий контроль підприємства, повного чи завершеного, податковим податковий контролером визначаються об'єкти контролю, джерела інформації із застосуванням певних методів перевірки.

Методи внутрішнього податкового контролю це інструменти, за допомогою яких податковий контролер накопичує дані перевірки.

При виборі процедур податкового контролю податковий менеджер серед досить поширених методів може обирати методи, які в міжнародній літературі з бухгалтерії розподіляються на [28, с. 64]:

- фізичний огляд;
- конфірмацію;
- перевірку документації;
- спостереження;
- запити до клієнта;

повторне виконання;
аналітичні процедури.

Розглянемо окремо кожний із зазначених методів.

Фізичний огляд це перевірка або підрахунок матеріальних активів. Дані, отримані при цьому, найчастіше пов'язані з товарно-матеріальними цінностями та готівкою. Фізичний огляд можна використати при перевірці цінних паперів, отриманих векселів і матеріальних основних активів. Стосовно мети проведення податкового податковий контролю, важливо відрізнити фізичний огляд (наприклад, придатних для реалізації на ринку цінних паперів і готівкових грошових коштів) від документального контролю (наприклад, за погашеними чеками і документами з реалізації). Якщо документ (такий, як накладна на реалізацію), що досліджується, не має цінності сам по собі, то подібні свідоцтва називають документацією. Наприклад, до підпису чек є звичайним документом суворої звітності, а після підпису активом; після його погашення він знов стає документом. З технічної точки зору фактичний контроль чека може мати місце тільки тоді, коли чек є активом.

Фізичний огляд (як безпосередній спосіб перевірки реальності існування даного активу) дозволяє отримати надійні і корисні податковий контрольорські висновки. Звичайно, фактичний контроль -це об'єктивний спосіб, що дозволяє перевірити як кількісні характеристики активу, так і правильність його оцінки. У деяких випадках це також корисний метод оцінки стану активу або його якісних характеристик.

Однак фізичний огляд недостатній для підтвердження того, що існуючі активи дійсно належать клієнту. Крім того, в багатьох випадках податковий контрольор не має достатньої кваліфікації, щоб робити висновки про такі якісні показники, як моральний знос та інші технічні характеристики обладнання. За допомогою фізичного огляду також звичайно не можна

визначити чи правильно була зроблена підприємством оцінка наявних матеріальних цінностей для складання фінансової звітності [62, с. 31].

Конфірмація або підтвердження це одержання письмової або усної відповіді третьої незалежної сторони, що підтверджує точність інформації. У практиці податкових інспекцій він часто застосовується як проведення зустрічних перевірок контрагентів підприємства, що перевіряється.

Оскільки конфірмації надходять з джерел, незалежних від платника податків, вони високо оцінюються та часто використовуються. Конфірмації рідко використовуються в перевірках основних засобів, тому що вони можуть бути перевірені відповідно через документацію або шляхом фізичного огляду. Навпаки, конфірмації звичайно використовуються для перевірки разових угод між організаціями, витрат з можливим приватним характером.

Перевірка документації перевірка документів та записів платника податків (клієнта) для того, щоб підтвердити інформацію, яка є або повинна бути включена до фінансового звіту. Документи, які перевіряє податковий менеджер це записи, які використовуються підприємством для того, щоб забезпечити інформацію для управління своїми справами організованим способом. Через те, що кожна господарська операція звичайно підтверджується хоча б одним документом, існує великий обсяг доступних доказів такого типу. Наприклад, підприємство звичайно зберігає замовлення покупця, відвантажувальний документ та дублюючі рахунки за кожний період збуту. Ті ж самі документи є корисним доказом у процесі проведення податковим інспектором перевірки точності звітів підприємства. Документація це форма доказу, що широко використовується при кожній перевірці, тому що вона, звичайно, доступна для інспектора. інколи це єдиний прийнятний тип доступних доказів [62, с. 95].

Спостереження застосовується у внутрішньому податковому контролі та податковий контроль як один із видів не суцільного дослідження господарських операцій, що ґрунтується на застосуванні вибіркового методу.

Вибірковий метод дослідження використовують для встановлення достовірності показників усієї сукупності, яка вивчається, на основі обстеження лише деякої її частини. Цей метод забезпечує одержання репрезентативних даних. У теорії вибіркового методу розглядають такі основні питання: способи відбору одиниць, які підлягають спостереженню; принцип організації обстежень; оцінка вибірових даних, які їх зумовлюють, способи усунення неістотних показників і встановлення їхніх розмірів; поширення вибірових спостережень на всю генеральну сукупність (діяльність підприємства, корпорації та ін.).

Матеріали перевірок із застосуванням методу спостереження можуть стати початком комплексної документальної перевірки з вивченням реальних обсягів товарно-грошових потоків.

Запити до платника податків це отримання письмової або усної інформації від клієнта у вигляді відповідей на запитання податкового менеджера. Отримана таким чином інформація не може бути визнана як заключна, тому що вона отримана не від незалежного джерела і може бути необ'єктивна.

Повторне виконання передбачає проведення податковим менеджером вивчення розрахунків та інформації по підприємству протягом певного періоду. Головним чином повторний огляд обчислень складається з перевірки арифметичної точності клієнта. Наприклад, перевірка обчислень витрат на амортизацію, перевірка правильності застосування порядку обліку приросту (зниження) балансової вартості покупних товарів, матеріалів, сировини, комплектуючих виробів на складах, незавершеного виробництва і залишків готової продукції. Повторна перевірка передач інформації складається з простежування сум для того, щоб бути впевненим, що коли та ж сама інформація зустрічається більше одного разу, то кожного разу вона записана у тих же кількостях. Наприклад, податковий інспектор звичайно провадить лімітовані тестування, щоб з'ясувати, що інформація в журналі

продаж була записана для певного покупця та у вірній кількості у допоміжних звітах по рахунках дебіторів і точно підсумована в загальній програмі фінансового обліку [49, с. 33].

Використання в податковому контролі розрахунково-аналітичних методичних прийомів дає змогу встановити загальний стан об'єктів контролю: зниження продуктивності праці, неритмічність виробництва продукції, збільшення браку, збитковість окремих видів продукції, перевитрати сировини проти норм, неоптимальні маршрути перевезення продукції тощо.

Крім того, розрахунково-аналітичні методичні прийоми дають можливість виявити фактори, які негативно впливають на результати фінансово-господарської діяльності виробничих одиниць підприємства, а також встановити подальший напрям проведення податкового контролю.

Застосовані в податковому податковий контролі методи фінансового аналізу можна розглядати як внутрішній аналіз фінансового стану підприємства.

Найбільш розповсюдженими є такі аналітичні процедури [29, с. 113]:

зіставлення залишків по рахунках за різні облікові періоди;

зіставлення показників бухгалтерської (фінансової) звітності з тими, котрі планувалися (прогнозувалися) керівництвом підприємства, що перевіряється, на звітний період, в планах (програмах, бізнес-планах, кошторисах тощо);

зіставлення отриманих у звітному періоді співвідношень між різними статтями звітності з аналогічними співвідношеннями минулих періодів;

зіставлення фінансової і не фінансової інформації, зокрема, зведень про обсяг випуску продукції в грошових і натуральних одиницях;

зіставлення фінансових показників (фінансових коефіцієнтів) з середньогалузевими значеннями.

Внутрішній податковий контроль проводиться силами самого підприємства. Він являє собою процес перевірки порядку нарахування, строків сплати податків, обов'язкових платежів і зборів, який організовується безпосередньо на підприємстві з метою запобігання порушенням і втратам від сплати штрафних санкцій.

Цей контроль здійснюється в різних формах[48, с. 65]:

1. Перевірка правильності нарахування податкових платежів. Тобто після проведення первинних розрахунків проводиться повторна перевірка, і бажано, щоб її здійснював працівник, який не брав участі в перших розрахунках і має інші підходи.

2. Проведення комплексного внутрішнього контролю за сплатою всіх податків, дотриманням порядку та строків їх сплати. Як правило, такі перевірки відбуваються наприкінці звітного періоду або при виявленні недоліків зовнішнім контролем.

Загалом податковий контроль пронизує як по горизонталі, так і по вертикалі всю податкову систему на всіх рівнях. Головною вимогою є те, що грошові засоби, які він приносить підприємству, повинні бути значно більшими, ніж витрати на його проведення. Здебільшого усе навпаки: ефект незначний, а на перевірки витрачаються значні кошти.

Сплата податків передбачає охоплення всієї фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому під контроль підпадають кількісні та якісні показники діяльності підприємства на всіх напрямках.

Систематизовано методи корпоративного податкового контролю, шляхом класифікації цих методів на загальні та спеціальні (методи управління податково-фінансовими потоками) (рис 2.1.). До загальних методів віднесені [61, с. 128]:

- 1) розрахунково-аналітичний метод;
- 2) нормативний метод;
- 3) метод оптимізації планових рішень;

- 4) балансовий метод;
- 5) економіко-математичні методи.

До числа спеціальних методів увійшли:

- 1) методи аналізу та оцінки податково-фінансового стану фірми;
- 2) методи постановки мети і завдань;
- 3) методи вибору способів податкової оптимізації;
- 4) методи податкової оптимізації;
- 5) методи встановлення ступеня досягнення мети.

Систематизація даних методів забезпечує інструментарій корпоративного податкового менеджменту.

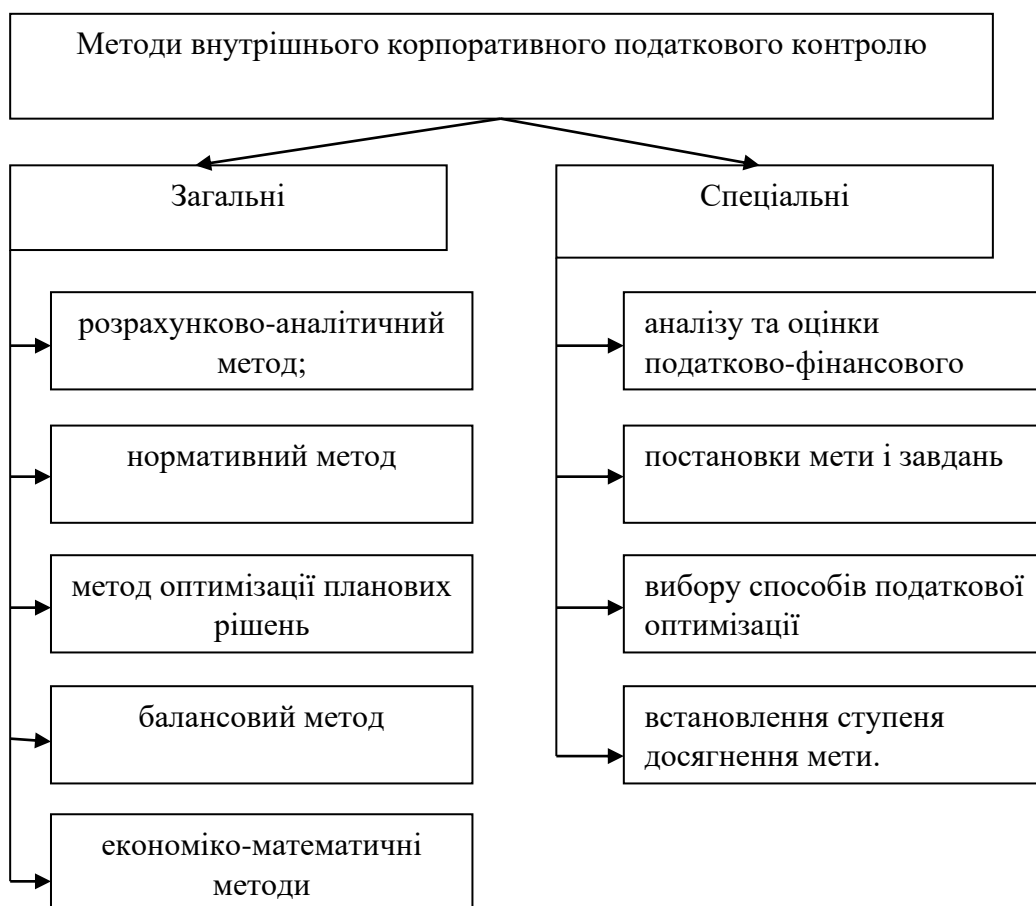

Рис 2.1. Методи внутрішнього корпоративного податкового контролю
Джерело: [61, с. 128]

Пропоновані наукою і практикою розрахункові та спеціальні методи корпоративного податкового контролю, мають різну ступінь ефективності.

Серед розрахункових методів найбільш ефективними є балансовий метод, розрахунково-аналітичний і метод оптимізації планових рішень. Ці методи використані для побудови методики управління податками в організації. Щодо спеціальних методів для побудови пропонованої методики обрано такі з них: читання та аналіз бухгалтерської і податкової звітності, розробка системи показників, побудова аналітичних таблиць, факторний аналіз, метод порівняння, метод побудови дерева рішень, метод імітаційного моделювання, ряд методів податкової оптимізації, метод сценаріїв.

Розрахунково – аналітичний метод. Сутність і зміст розрахунково-аналітичного методу планування показників полягає в тому, що на основі аналізу досягнутої величини фінансового показника, прийнятого за базу, та індексів його зміни у плановому періоді розраховується планова величина цього показника. Даний метод планування використовується при відсутності техніко-економічних нормативів, а взаємозв'язок показників може бути встановлена не прямо, а опосередковано, на основі аналізу їх динаміки і зв'язків.

Нормативний метод є похідним від методу управління за відхиленнями. Застосовується в двох аспектах [58, с. 18]:

1. В поєднанні з позамовним та попередільним методами обліку витрат для оцінки і контролю за використанням податкових ресурсів підприємства в цілому та його структурних підрозділів.

2. Нормативний метод може бути визначений податковою політикою підприємства щодо оцінки готової продукції та незавершеного виробництва. При цьому в основу оцінки готової продукції та незавершеного виробництва покладена планова (нормативна) калькуляція. Оцінка готової продукції та незавершеного виробництва проводиться за плановою собівартістю з наступним врахуванням відхилень.

Методика корпоративного податкового контролю включає наступні етапи [58, с. 20]:

- 1) аналіз і оцінка поточного податкового і фінансового стану організації;
- 2) постановка мети;
- 3) формулювання завдань;
- 4) вибір способів податкового регулювання;
- 5) впровадження способів податкового регулювання;
- 6) аналіз і оцінка результатів податкового регулювання;
- 7) встановлення ступеня досягнення поставленої мети.

Отже, при виборі процедур внутрішнього податкового контролю податковий менеджер серед досить поширених методів може обирати методи, які в міжнародній літературі з бухгалтерії розподіляються на загальні та спеціальні (методи управління податково-фінансовими потоками).

Найефективнішими можна виділити : розрахунково – аналітичний, метод оптимізації планових рішень методи податкової оптимізації.

2.3 Сучасна проблематика організації внутрішнього корпоративного податкового контролю

Ефективне використання правового регулювання податкових відносин, передусім визначення прав, обов'язків і відповідальності основних суб'єктів є першочерговою проблемою реформування податкової системи України. Податкова система, поряд з іншими фіскальними інструментами – це головне джерело формування дохідної частини бюджету держави. Отже, важливе місце належить оподаткуванню саме господарської діяльності об'єктів господарювання.

Внутрішній податковий контроль – це діяльність уповноважених осіб органів, щодо спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення та

сплати податків прийнятим актам законодавства з питань оподаткування, щодо виявлення відхилень, допущених у ході виконання податкових правил, та визначення впливу наслідків порушень на податкові зобов'язання [46, с. 128].

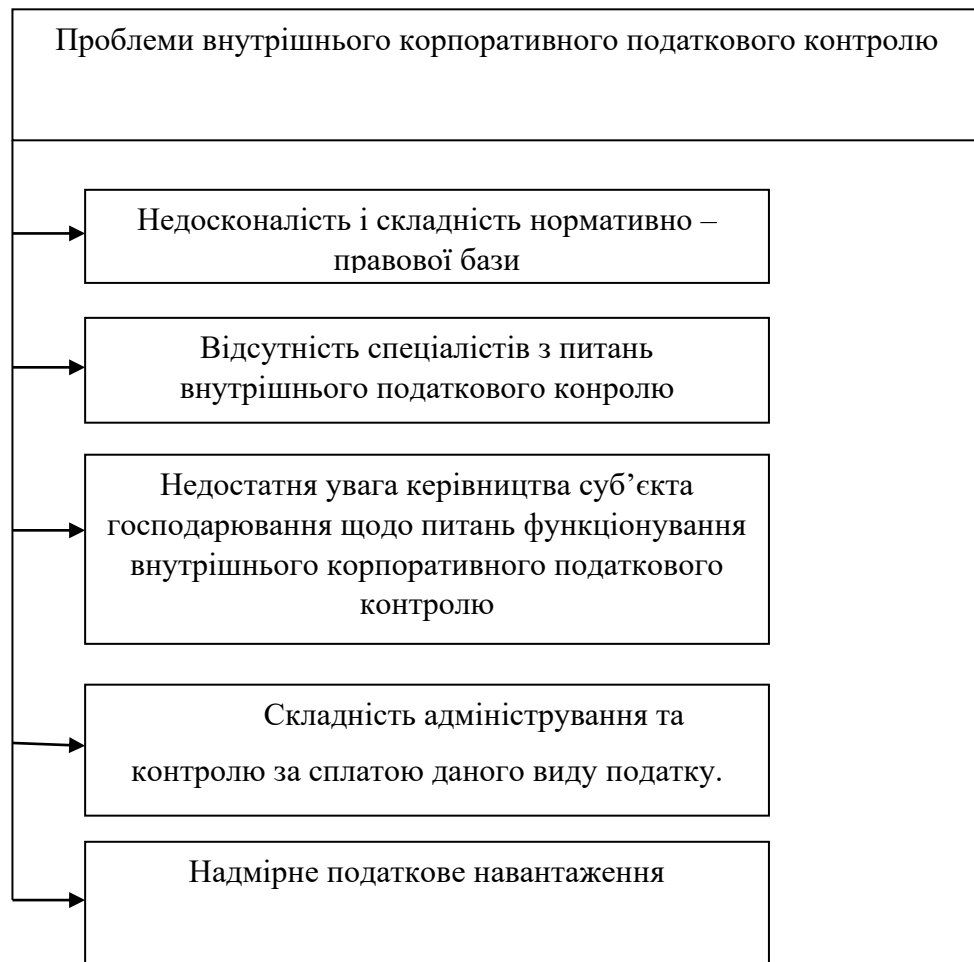

Рис 2.2. Проблеми внутрішнього корпоративного податкового контролю

Джерело: [46, с. 128].

Характерною особливістю діючої податкової системи сьогодні є її недосконалість, а саме неузгодженість та суперечливість окремих податкових законів, нестабільність законодавства, надмірне податкове навантаження на платників, безсистемне й невиправдане надання пільг, перекручування економічної сутності окремих податків та непристосованість її до переходу

від адміністративної-командних методів управління до господарювання в умовах демократичної правової системи України шляхом створення єдиного всеохоплюючого Податкового кодексу України.

Для вирішення поставлених завдань на нинішньому вирішальному етапі реформ, основним мотивом економічної політики стає безпосередня орієнтація держави на зростання добробуту народу, на поживлення підприємництва, на посилення ринкових регуляторів у стимулюванні відродження національної економіки, назріла гостра необхідність невідкладного реформування податкової системи, створення цілісного, узгодженого, стабільного та раціонального податкового законодавства. Все це й обумовлює необхідність реформування податкової системи.

Механізм оподаткування дуже складний і потребує деталізованого розгляду. Серед недоліків внутрішнього податкового контролю можна назвати неефективну правову базу, яка регулює діяльність податкової системи України. Друга проблема – це податковий прес, який законодавчі органи не в змозі поки що послабити, тому що дефіцит бюджету потребує збільшення доходної частини для його покриття [26, с. 18].

Внутрішній корпоративний податковий контроль призначений забезпечити зв'язок платників податків з органами державного управління, що наділені особливими податковими правами і повноваженнями. Податковий контроль є завершальною стадією управління оподаткуванням на підприємстві і одночасно одним з елементів планування податкових платежів. Це зумовлено тим, що, з одного боку, він є формою реалізації контролюючих функцій податків, а з іншого – формою примусових грошових відносин [19, с. 83].

При відсутності чи низькій ефективності внутрішнього податкового контролю важко розраховувати на те, що платники податку будуть своєчасно та повною мірою сплачувати податки.

Податковим кодексом України були визначені основні форми податкового контролю:

податкові перевірки;

перевірка даних обліку та звітності;

огляд територій та приміщень, що використовуються для отримання прибутку [12, с. 84].

На погляд деяких дослідників, контролюючі органи мають право проводити відносно податку на прибуток підприємства камеральну (документальна невізна) податкову перевірку та документальну візну податкову перевірку. Під час перевірки податкової звітності з податку на прибуток з'ясовується правильність визначення об'єкта оподаткування та нарахованої суми податку, порівнюються дані відповідних рядків звітності з податку на прибуток з даними додатків, іншою звітністю та інформацією, отриманою з інших джерел (за наявності) [12, с. 84].

Дієвість внутрішнього корпоративного податкового контролю залежить від ефективного планування податкових перевірок суб'єктів фінансово-господарської діяльності. У сфері податкового контролю об'єктом впливу є відносини, які виникають між державою та платниками податків з приводу сплати ними податків та платежів до бюджету, тобто реалізується зворотний зв'язок, за яким до органів управління надходить інформація про реальний стан керованої системи, спрямованої на наближення фактичного виконання до запланованого результату [24, с. 82].

Податок на прибуток підприємств є одним з основних податків. Завжди існує законна можливість мінімізувати платниками податків суму податкових зобов'язань нарахування та сплати податку на прибуток [24, с. 82].

Ще однією проблемою внутрішнього корпоративного податкового контролю було надмірне податкове навантаження. Ця проблема є

причиною багатьох інших проблем як податкового, так і економічного характеру. Вона мотивує платників шукати законні способи оптимізації оподаткування, розвиває тіньовий сектор, збільшує корупційні прояви тощо.

Внутрішній корпоративний податковий контроль є складовою всієї податкової політики як на рівні держави, так і регіону, галузі, підприємства, громадянина. Податковий менеджмент є системою принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з вибором податкової системи, розрахунком податкових платежів, постійним контролем за їх здійсненням.

Податковий контроль охоплює три рівні податкової політики [42, с. 63]:

1. Державний податковий контроль.
2. Внутрішній корпоративний податковий контроль підприємства.
3. Внутрішній корпоративний податковий контроль громадян.

Головна мета внутрішнього корпоративного податкового контролю – забезпечення йому оптимальних податкових платежів з урахуванням чинного законодавства [29, с. 84]. При цьому потрібно звернути увагу на вирішення таких проблем: дисципліна та культура платників податків; поєднання стратегічної та тактичної мети податкового менеджменту; мінімізація та оптимізація сплати податків; ризик податкових платежів для платників податку [37, с. 38].

Однією із проблем сучасного внутрішнього корпоративного податкового менеджменту в Україні є автоматичне перенесення зарубіжних способів і прийомів у вітчизняну практику оподаткування підприємств без наукового обґрунтування внаслідок порівняно недовгого періоду існування податкової системи держави. Це, в свою чергу, не сприяє підвищенню його ефективності [63, с. 54].

Крім того, податкові реалії, які склалися, не сприяють стабільності підприємницької діяльності, оскільки нормативно-правова база оподаткування в Україні є складною, неоднорідною та нестабільною (відбувається часте її коригування), а окремі податкові законодавчі норми – недостатньо узгодженими, інколи й суперечливими. В цілому, спостерігається відсутність координації між окремими спеціальними законами про податки, а також між податковими законами загальної дії та законами, які регулюють окремі види діяльності.

Таким чином, відсутність або недостатня кількість спеціалістів з питань оподаткування, недосконалість організаційно-управлінської структури підприємства, недостатня увага керівництва суб'єкта господарювання щодо питань функціонування внутрішнього корпоративного податкового контролю або ж нерозуміння його суті та значення унеможливорює розширення або диверсифікацію виробництва з метою зменшення податкового тягара і призводить, як правило, до зниження ефективності показників діяльності підприємства в цілому та його фінансово-господарського стану [62, с. 87].

Забезпечити ефективність внутрішнього корпоративного податкового контролю в сучасних умовах господарювання можна насамперед, шляхом запровадження чіткої системи забезпечення платника податків необхідною інформацією з метою підвищення ефективності прийняття ним відповідних управлінських рішень [71, с. 128]. Дана система повинна відповідати таким вимогам, як корисність, цілісність (інформація повинна в повному обсязі характеризувати різні аспекти діяльності підприємства), фактичність, динамізм та ефективність [37, с. 115]. Також необхідною умовою у здійсненні податкового контролю на підприємстві має бути підвищення ділової культури платника, оскільки її відсутність обумовлює протиріччя вітчизняного податкового менеджменту (з однієї сторони, метою діяльності

підприємства є отримання прибутку, а з іншої, зниження його частки з метою мінімізації податкових витрат).

У підсумку необхідно зазначити, що результати функціонування внутрішнього корпоративного податкового контролю виходять за межі цілей, які досягаються удосконаленням податкової системи, що забезпечує профіцит бюджету. Використовуючи арсенал непрямих податкових пільг, можна нейтралізувати вплив стагнуючих факторів на економіку. Такими інструментами податкової системи є пільги прямих і непрямих податків: прискорена амортизація, зменшення оподатковуваного прибутку, зменшення податку, повне звільнення від податку, використання методу залишку, що зменшується, і методу рівномірних списань вартості різних категорій основних фондів, податкові знижки на виснаження надр, надання платникам податків інвестиційного кредиту тощо.

Можна виділити ще декілька проблем внутрішнього корпоративного податкового контролю:

Складний порядок визначення податку, що створює проблеми для платників та контролюючих органів, значні можливості ухилення.

Бажання платників сплатити до бюджету якнайменшу суму податків. Це проблема психологічного характеру, і вирішити її неможливо.

Недосконалість законодавчої бази.

Складність адміністрування та контролю за сплатою даного виду податку.

У зв'язку з вищеперерахованими проблемами, логічним стає і проблема адміністрування податку на прибуток, який має безліч схем мінімізації та значні можливості ухилення від сплати.

Отже, сучасна політика внутрішнього корпоративного податкового контролю має низку істотних недоліків. Не дивлячись на зміни у

законодавстві практика неоднакового трактування статей законів платниками та податковими органами продовжується. Недосконалість законодавства зумовлює розвиток застосування тіньових схем за допомогою різних колізій, недоробок, суперечностей та пільгових умов у податковому законодавстві.

Таким чином, вирішення обумовлених вище проблем і недоліків вітчизняної системи внутрішнього корпоративного податкового контролю сприятиме стимулюванню підприємницької виробничої діяльності, підвищенню ділової та інвестиційної активності господарюючого суб'єкта, а також стимулюванню науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва і, як наслідок, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції

Поступове запровадження зазначених заходів дозволить вирішити вищеперераховані проблеми податкового контролю, та значно вдосконалити систему внутрішнього корпоративного податкового контролю України.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

В ході дослідження методологічних особливостей організації внутрішнього корпоративного податкового контролю було розглянуто методи внутрішнього корпоративного податкового контролю, фактори, які впливають на внутрішній корпоративний податковий контроль, а також виявлені проблеми внутрішнього корпоративного податкового контролю, які існують на сьогодні.

При виборі процедур внутрішнього податкового контролю податковий менеджер серед досить поширених методів може обирати методи, які в

міжнародній літературі з бухгалтерії розподіляються на загальні та спеціальні (методи управління податково-фінансовими потоками).

Найефективнішими можна виділити : розрахунково – аналітичний, метод оптимізації планових рішень методи податкової оптимізації.

До основних проблем організації внутрішнього корпоративного податкового контролю можна віднести: недосконалість законодавчої податкової бази, відсутність кваліфікованих кадрів та ін.. Поступове запровадження запропонованих заходів дозволить вирішити вищеперераховані проблеми податкового контролю, та значно вдосконалити систему внутрішнього корпоративного податкового контролю України.

РОЗДІЛ 3 ВЗАЄМОДІЯ УСК «КНЯЖА» З ПОДАТКОВИМИ ОРГАНАМИ

3.1 Аналіз взаємовідносини та розрахунків УСК «КНЯЖА» с бюджетом

Аналіз оподаткування страховиків у діючий редакції Податкового кодексу [2] та відповідно до законопроекту №5079, який провела Ліга страхових організацій України, дав наступні результати.

Податки у суспільстві виконують, як відомо, дві основні функції: фіскальну та регулюючу. Через регулюючу функцію досягається вплив податків на результати фінансово-господарської діяльності, фінансовий стан господарюючих суб'єктів. Окремі податки та відрахування по-різному впливають на діяльність страхових компаній. Цей вплив пов'язаний із вирішенням цілого ряду питань. Насамперед потрібно визначити об'єкт оподаткування, ставки податків, джерела і терміни їх сплати, податкові пільги, фінансові санкції при порушеннях податкового законодавства.

Оподаткування страхової діяльності потребує з'ясування не лише відповідних законодавчих і нормативних актів з оподаткування, а й законодавства щодо страхової справи. Діяльність страховика охоплює як страхову діяльність, що має свій відмінний порівняно з іншим порядок оподаткування, та діяльність, не пов'язану зі страхуванням (інвестиційну та іншу діяльність), яка оподатковується у загальному порядку.

Страхові компанії зобов'язані сплачувати загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі), а також місцеві податки і збори (обов'язкові платежі). Перелік податків і зборів, які можуть стягуватись зі страхових компаній у процесі їх фінансово-господарської діяльності, наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1.

Податки, що сплачує УСК «Княжа Вієнна іншуранс Груп»

Вид податку	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.
Податок на прибуток, тис грн.	5693	7127	10588	14074	8577
Зобов'язання з податку на додану вартість, тис грн.	-	142	274	194	226
Зобов'язання з інших податків і зборів, тис грн.	2558	3327	4554	4803	4698
Разом, тис грн.	8251	10596	15284	19071	13501

Можна також розрахувати суми сплаченого Єдиного соціального внеску, та податку на доходи фізичних осіб, які сплатила УСК «КНЯЖА» за 2018-2022 роки, та відстежити їх динаміку (рис. 2.2.)

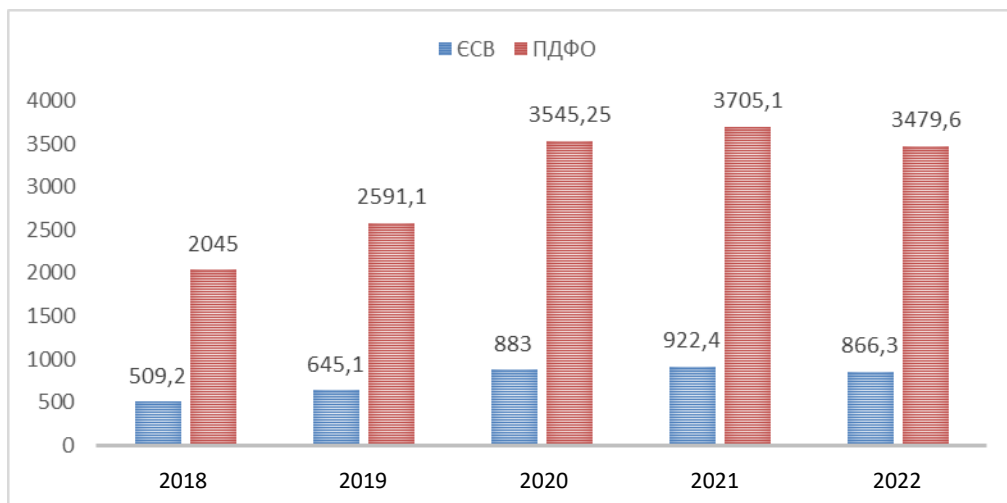

Рис. 3.1. Динаміка сплати УСК «КНЯЖА» ЄСВ та ПДФО

Отже, сума сплати ЄСВ та ПДФО з кожним роком збільшується, що свідчить про збільшення фонду заробітної плати.

Розглянемо податки й відрахування, що їх мають здійснювати страхові компанії згідно з чинним податковим законодавством.

Оподаткування прибутку страхових компаній. Згідно з прийнятим 22 травня 1997 року Законом України «Про внесення змін до Закону України

“Про оподаткування прибутку підприємств» [12] істотно змінилося оподаткування страхової діяльності. Об’єктом оподаткування визначено валовий дохід від страхової діяльності, який включає суму страхових внесків, страхових платежів або страхових премій, нагромаджених страховиками протягом звітного періоду за договорами страхування і перестраховання ризиків на території України або за її межами. Ставка податку визначена в розмірі 3 % від суми валового доходу, отриманого від страхової діяльності.

До складу доходу страхової компанії, що оподатковується за ставкою 3 %, не включаються доходи, отримані страховиками-резидентами у вигляді страхових внесків, страхових платежів або страхових премій, нагромаджених протягом звітного періоду за договорами страхування і перестраховання життя на території України або за її межами.

Доходи нерезидентів, отримані у вигляді страхових внесків, страхових платежів або страхових премій від перестраховання ризиків на території України, оподатковуються за ставкою 15 % у джерела їх виплати за рахунок таких виплат [3,ст.165].

Доходи нерезидентів, отримані у вигляді страхових внесків, страхових платежів або страхових премій від страхування ризиків на території України, оподатковуються за ставкою 30 % у джерела їх виплат за рахунок таких виплат.

Згідно із Законом України «Про страхування» нерезиденти не можуть здійснювати страхування на території України. Тобто існує неузгодженість у названих законодавчих актах.

УСК «КНЯЖА» є платником саме прямих податків, які є вагомим засобом формування доходів бюджету України. Крім того, прямі податки є важливим інструментом державного регулювання доходів платників, інвестицій, нагромадження капіталу, ділової активності, сукупного споживання та інших важливих чинників цілісності, стабільності та розвитку суспільства.

За результатами 2022 року питома вага некласичного ринку страхування в загальному страховому ринку становить (мінімально) 11,3 млрд. грн. існуюча система оподаткування страховиків створює умови для ухилення від сплати податків за рахунок різниці у ставках оподаткування. Перехід на загальну систему оподаткування сприятиме надходженню податку на прибуток у розмірі 1,8 млрд. грн. щорічно за рахунок мінімізації некласичного страхування (в порівнянні з 0,8 млрд. грн. податку на прибуток, сплачений страховиками в 2022 році) [31].

За підсумками діяльності страхових компаній та показників Нацкомфінпослуг, страхові компанії за 2022 р. отримали страхових платежів від страхувальників – юридичних осіб в сумі 12,7 млрд. грн.

Завдяки різним системам оподаткування юридичні особи не сплатили податків на суму 2,4 млрд. грн. (12,7 млрд. грн. *18%), а страховики з даних платежів сплатили податки лише в сумі 0,4 млрд. грн.(12,7 млрд. грн. *3%).

За даними Нацкомфінпослуг, у страхових компаній за 2022 р. податок на прибуток склав 0,8 млрд. грн., при цьому сума прибутку страховиків до оподаткування визначена за даними бухгалтерського обліку за 2022 р. склала 6,5 млрд. грн [31].

Тобто, якби в 2022 р. страховики сплачували податок на прибуток за загальною системою оподаткування, сума платежів до бюджету склала б 1,2 млрд. грн., що перевищує фактичні платежі на 400 млн. грн.

Відповідно до розрахунків, перехід на загальну систему оподаткування збільшить податкові надходження до бюджету від страховиків та страхувальників більш ніж в 2 рази в порівнянні з 2021-2022 рр.

Крім збільшення платежів до бюджету загальна система оподаткування страховиків сприятиме [10, с. 58]:

- запровадженню єдиного підходу до оподаткування прибутку страховиків та інших суб'єктів господарювання;
- вирівнюванню податкового навантаження на страховиків та інші сектори національної економіки;
- розвитку класичного страхування та прозорості страхового ринку України;
- залученню іноземних інвестицій в економіку України;
- підвищенню капіталізації страховиків та виконанню страховим ринком функції підтримання економіки України шляхом виплати страхових відшкодувань, інвестування коштів та інше.

Проаналізуємо витрати УСК «КНЯЖА» пов'язані зі сплатою податків, а саме податку на прибуток, податку з доходів фізичних осіб та інших (табл. 3.1).

Табл. 3.1 свідчить про зменшення сум податку на прибуток: у 2021 році на 3487 тис. грн., у 2022 році – на 5498 тис. грн., що пов'язане з одного боку зі зменшенням ставки оподаткування, а з іншого свідчить про зменшення прибутків страхової групи від звичайної діяльності.

При цьому об'єктом оподаткування податком на прибуток є прибуток, який розраховується як різниця між доходами звітного періоду та собівартістю реалізованих товарів (робіт, послуг) і сумою інших витрат. Доходи визначаються на підставі первинних документів, що підтверджують отримання платником податку доходів, обов'язковість ведення обліку і зберігання яких передбачено правилами ведення бухгалтерського обліку, та інших документів, встановлених розділом II Податкового кодексу[2].

Датою збільшення доходів від страхової діяльності є дата

виникнення відповідальності платника податку – УСК «КНЯЖА» перед страхувальником за укладеним договором, що впливає з умов договорів страхування/перестраховування незалежно від порядку сплати страхового внеску, визначеного у відповідному договорі.

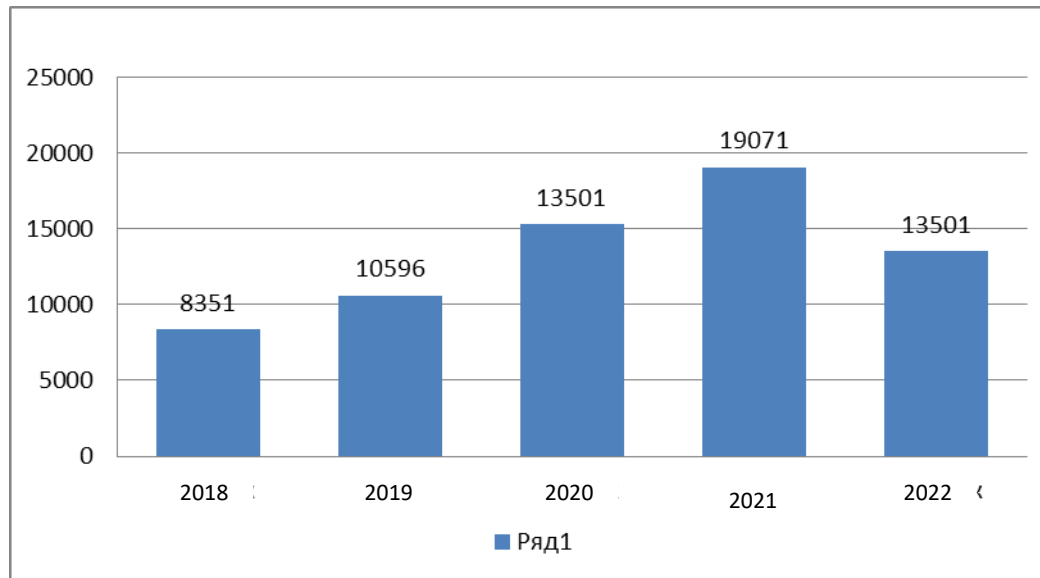

Рис. 3.2. Динаміка податкових платежів, що сплачує УСК «КНЯЖА»
Джерело: за даними, наведеними у табл. 3.1

Таким чином, загальна сума податкових платежів суттєво збільшилась у 2021 році порівняно з 2020 роком – на 3787 тис. грн., проте у 2022 р. відбулося зменшення податкових платежів на 5570 тис.грн.

За умови, що платник податків не сплачує узгоджену суму податкового зобов'язання протягом граничних строків, визначених законодавством, такий платник податків зобов'язаний сплатити штраф у таких розмірах [3]:

при затримці до 30 календарних днів — у розмірі 10 % указаної суми;

при затримці від 31 до 90 календарних днів — у розмірі 20 % такої суми;

при затримці, що є більшою 90 календарних днів, — у розмірі 50 % такої суми.

У разі неподання податкової декларації у строки, визначені законодавством, платник податків сплачує штраф у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожне таке неподання або його затримку.

Якщо платник податків не подав у встановлені строки податкову декларацію і контролюючий орган самостійно визначає суму податкового зобов'язання платника податків, додатково до вказаного вище штрафу, платник податків сплачує штраф у розмірі 10 % суми податкового зобов'язання за кожний повний або неповний місяць затримки податкової декларації, однак не більше 50 % від суми нарахованого податкового зобов'язання або не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Якщо при перевірці контролюючим органом буде виявлено заниження суми податкових зобов'язань, заявлених у податкових деклараціях, і податковий орган самостійно донарачує суму податкового зобов'язання, платник податку зобов'язаний сплатити штраф у розмірі п'яти відсотків від суми недоплати за кожний із податкових періодів, установлених для такого податку, збору, починаючи з податкового періоду, на який припадає така недоплата, та закінчуючи податковим періодом, в якому платник податків отримав відповідне повідомлення контролюючого органу. При цьому зазначена сума штрафу не повинна перевищувати 5 % суми недоплати та бути не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Якщо платник податків до початку його перевірки контролюючим органом самостійно виявляє факт заниження податкового зобов'язання та самостійно погашає суму недоплати і штраф у розмірі 10 % суми недоплати, додаткові штрафи, а також адміністративні штрафи не застосовуються.

Отже, аналіз розрахунку УСК «КНЯЖА» з бюджетом показав, що в страховій компанії внутрішній корпоративний податковий контроль розвинутий не досить гарно. Причиною цього є те, що внутрішній корпоративний податковий контроль є досить новим напрямком, і не всі компанії можуть його використовувати в повній мірі.

3.2 Оцінка ефективності податкової політики УСК «КНЯЖА»

Податкову політику УСК «КНЯЖА» можна визначити як систему проведених підприємством в галузі податкового обліку заходів, що виражає варіанти (сценарії) його поведінки у взаєминах з державою з питань обчислення та сплати податкових платежів.

В умовах складного і нестабільного законодавства керівництво УСК «КНЯЖА» може вибрати кілька варіантів (сценаріїв) поведінки в податкових взаєминах з державою: обережний, зважений і ризиковий.

Варіант (сценарій) поведінки підприємства у взаєминах з державою з податкових питань впливає на вибір системи проведених у сфері податкового обліку заходів (податкову політику підприємства). Можна виділити такі форми реалізації податкової політики УСК «КНЯЖА»: розрахунок поточних податкових платежів, бюджетування податків, податкове планування [28, с. 135].

Оцінка ефективності розробленої податкової політики підприємства.

За допомогою наведених вище показників оцінюються альтернативні варіанти податкової політики УСК «КНЯЖА», їх порівняння дозволяє обрати для реалізації найбільш ефективний варіант політики.

Тому, для розрахунку ефективності податкової політики УСК «КНЯЖА» доцільно буде також розрахувати ефективність податкового планування.

Формули за якими розраховуються коефіцієнти кожної групи, подані в табл. 3.2

Таблиця 3.2

Коефіцієнти ефективності податкової політики на підприємстві

I група	
Показник податкового навантаження	$\Pi_{\text{пн}} = \frac{\text{сума нарахованих податків та внесків}}{\text{чистий дохід розрахований за бухгалтерським обліком}} * 100\%$
Коефіцієнт податкового ефекту	$K_{\text{пе}} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{нараховані податки без ПДФО}} * 100\%$
Коефіцієнт ефективності оподаткування	$K_{\text{ео}} = \frac{\text{планова сума чистого прибутку}}{\text{загальна сума податкових платежів}} * 100\%$

Продовження табл. 3.2.

II група	
Коефіцієнт податкомісткості продаж	$K_{\text{прп}} = \frac{\text{сума податкових платежів}}{\text{об'єм продаж}} * 100\%$
Коефіцієнт оподаткування ціни	$K_{\text{оц}} = \frac{\text{сума податків, що входять в ціну продукції}}{\text{ціна продукції}} * 100\%$
Коефіцієнт оподаткування прибутку	$K_{\text{оп}} = \frac{\text{сума податків, що сплачуються в валовому прибутку}}{\text{сума валового прибутку}} * 100\%$
Коефіцієнт оподаткування доходів	$K_{\text{од}} = \frac{\text{податки, що входять в ціну продукції}}{\text{виручка від реалізації товарів}} * 100\%$
Коефіцієнт оподаткування витрат	$K_{\text{ов}} = \frac{\text{податки, що входять у собівартість продукції}}{\text{собівартість продукції, що реалізовується}} * 100\%$
III група	
Коефіцієнт пільгового оподаткування	$K_{\text{по}} = \frac{\text{податкова економія в результаті використання податкових пільг}}{\text{загальний об'єм реалізації}} * 100\%$

Коефіцієнт ефективності застосування пільг	$K_{\text{еп}} = \frac{\text{податкова економія в результаті використання податкових пільг}}{\text{загальний об'єм реалізації}} * 100 \%$
--	---

Джерело: [17, с. 5]

Розрахуємо коефіцієнти ефективності податкової політики для УСК «Княжа Вієнна іншуранс Групп» (табл. 3.3.)

Таблиця 3.3.

**Розрахунок критеріїв ефективності податкової політики в УСК
«Княжа Вієнна іншуранс Групп»**

Критерії ефективності	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Податкове навантаження	1343/46100*1 00% = 2,9%	1742/62223*1 00%=2,79%	2978/84887* 100%=3,5%	2195/78345*1 00 = 3,1%	2645/81937*1 00%= 2,9%
Податковий ефект	2135/797*100 %=267,8%	1109/1058*10 0%= 104, 8%	1208/1794*1 00%=67,2%	1296/1798*10 0% = 68,4%	1259/1682*10 0%= 68, 3%
Ефективність оподаткування	2135/1343*10 0%=158%	1109/1742*10 0%=63,66%	1208/2978*10 0%=40,5%	1296/2195*1 00% = 41,6%	1259/2645*10 0%=42,1%
Податкомісткість продаж	1343/29467*1 00%=4,55%	1742/46496*1 00%=3,74%	2978/66155*1 00%=4,5%	2195/62194* 100%=4,7%	2645/64592*1 00%=4,4%
Оподаткування ціни	235/40142*10 0%=0,58%	474/58548*10 0%=0,8%	672/66155*10 0%=1,01%	712/62194*1 00%=0,9%	752/64592*10 0%=1,01%
Оподаткування доходів	235/40142*10 0%=0,58%	474/58548*10 0%=0,8%	672/78587*19 9%=0,85%	712/80142*1 00%=0,9%	752/81593*10 0%=0,88%
Оподаткування витрат	235/32804*10 0%=0,71%	474/47995*10 0%=0,98%	672/63560*10 0%=1,05%	712/72145*1 00%=1,01%	752/75492*10 0%=1,02%
Податкова віддача з податку на прибуток	269/46100*10 0%=0,58%	280/62223*10 0%=0,44%	649/84887*10 0%=0,76%	682/78345*1 00%=0,8%	701/81937*10 0%= 0,7%
Податкова віддача з ПДВ	235/29467*10 0%=0,79%	474/464691*1 00%=1,02%	672/66155*10 0%=1,01%	712/62194*1 00%= 1,01%	752/64592*10 0%= 1,02%

Державна податкова служба України пропонує визначати показники податкової віддачі з податку на прибуток підприємств та з податку на додану вартість за наступними формулами.

Податкова віддача з податку на прибуток визначається за формулою:

$$\text{П.н.} = \frac{\text{Сума нарахованого податку на прибуток}}{\text{Сума скоригованого валового доходу}} * 100 \% ; \quad (3.4.)$$

Податкова віддача з податку на додану вартість визначається за формулою:

$$\text{П.н.н.} = \frac{\text{Сума нарахованого ПДВ}}{\text{Загальний обсяг поставки}} * 100 \% ; \quad (3.5.)$$

Отже, податкове навантаження в динаміці за п'ять показало такі результати: 2018 – 2,91%, 2019 – 2,79%, 2020 – 3,5%, 2021 – 3,1%, 2022 – 2,9%. Тобто спостерігається поступове збільшення податкового навантаження на підприємстві, що не є гарним показником ефективної податкової політики.

Податковий ефект за 2018- 2022 роки складав: 2018 р. – 267,8%, 2019р. – 104,8%, 2020 р. – 67,2%, 2021 -64,8% , 2022 – 68,3%, цей критерій навпаки з кожним роком зменшується, що теж не є гарним показником. Адже, згідно з розрахунками чистий прибуток з кожним роком зменшується, а сума податків збільшується.

Цей результат значить, що система податкового планування працює на підприємстві не достатньо ефективно, податковий план вимагає корективки. Найкращим рішенням цього буде запрошення податкового консультанта.

Наступним коефіцієнтом є ефективність оподаткування. В його розрахунках відсліджується така динаміка: 2018 р. – 158%, 2019р. – 63,66%, 2020 р. – 40,5, 2021 р. – 41,6%, 2022 р. – 42,1%, знову ж таки коефіцієнт падає. Найефективніше оподаткування на підприємстві було в 2018 році.

Коефіцієнт податкомісткості продаж показав наступні результати: 2018 р. – 4,55%, 2019 р. – 3,74%, 2020 р. – 4,5%, 2021 р. – 4,7%, 2022 р. - 4,4%, тут спостерігається майже незмінний результат. Це не найкращий результат.

Адже чим меншим буде коефіцієнт, тим удачніше було здійснене податкове планування. Але, це і не найгірший результат для підприємства на якому податкове планування тільки розвивається і зазнає багато перешкод. Найменшим, та найкращим результатом є 2019 рік, на що підприємству потрібно звернути увагу.

Коефіцієнт оподаткування ціни на підприємстві за 2018 – 2022 роки показав такі результати: 2018 р. -0,58% , 2019 р. – 0,8%, 2020 р. – 1,01%, 2021 р. – 0,9%, 2022 р. – 1,01%, це досить непогані результати, адже чим менший коефіцієнт, тим менша частина прибутку потрапляє в бюджет.

Наступним розрахунком є коефіцієнт оподаткування доходів: 2018 р. – 0,58%, 2019 р. – 0,8%, 2020 р. – 0,85%, 2021 р. – 0,9%, 2022 р. – 0,88%.

Для підприємства УСК «Княжа Вієнна іншуранс Груп» це досить гарний результат, адже чим менша частина податків в структурі доходів, тим більший прибуток отримує підприємство.

Коефіцієнт оподаткування витрат на підприємстві УСК «Княжа Вієнна іншуранс Груп» показав такі результати: 2018 – 0,71%, 2019 – 0,98%, 2020 – 1,05%, 2021 р. – 1,01%, 2022 р. – 1,02%.

. Цей показник збільшується з кожним роком, що є не дуже гарним результатом, але, в той же час, всі три показники знаходяться на нормальному для підприємства рівні.

Наступні два показники це коефіцієнт пільгового оподаткування та ефективності застосування пільг. Для підприємства УСК «Княжа Вієнна іншуранс Груп» дані коефіцієнти розрахувати неможливо, так як підприємство не користується ніякими пільгами.

Джерелами інформації для проведення аналізу ефективності податкової політики є [17, с. 6]:

- податкова звітність;
- фінансова звітність;
- статистична звітність;

- звітність до фондів соціального страхування;
- облікова політика;
- дані бухгалтерського і податкового обліку;
- планові та нормативні документи;
- акти ревізій контролюючих органів;
- внутрішньоуправлінська інформація;
- документація, яка застосовується в процесі розрахунку податкових платежів.

До документації, яка застосовується в процесі розрахунку податкових платежів належать наступні документи: бюджет без урахування податків, календар платника податків, заява-запит, доповідні і аналітичні записки, план заходів щодо оптимізації, бюджет з оптимізованими податками, затверджений керівництвом бюджет, господарські контракти, звіт про виконання бюджету, висновки та ін.

Вищезазначена документація є особливо цінним джерелом інформації у разі виявлення в процесі аналізу ефективності податкового планування суттєвих відхилень фактичного рівня податкового навантаження від планових показників. і дозволяє визначити причини таких відхилень та відповідальну за порушення групу з податкового планування.

Глибина, комплексність і ефективність економічного аналізу залежать від складу, змісту і якості інформації, яка використовується в процесі аналізу і формує його базу [47, с. 33].

До основних способів перевірки достовірності джерел інформації УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» належать [24, с. 26]:

- перевірка узгодженості показників різних форм звітності;
- логічний контроль показників обліку і звітності;
- документальна перевірка;
- інвентаризація.

Щодо якості інформації, то необхідно звертати увагу на повноту заповнення усіх необхідних показників форм звітності, наявність підписів осіб відповідальних за складання конкретних документів та звітів. А для форм зовнішньої звітності – відмітки про їх отримання органами, куди вони подаються. Це дозволить уникнути приховування фактичних даних особами відповідальними за складання звітності.

Після того, як інформація для проведення аналізу отримана та перевірена, необхідно приступити до її обробки, тобто за допомогою спеціальних методів і засобів провести розрахунок показників ефективності податкового планування організації.

В сучасному світі вже практично ніхто вручну або за допомогою калькулятора не проводить розрахунки фінансових показників. Всі розрахунки здійснюються на комп'ютері або за допомогою спеціалізованих програм, створених для цих цілей, або з використанням власноручних підготовлених аналітичних таблиць MS Excel із запрограмованими формулами. У тому або іншому випадку досягається економія часу на обробку інформації, здійсненні розрахунків, формулюванні висновків при проведенні аналізу.

Для аналізу ефективності податкової політики УКС «Княжа Віенна іншуранс Груп» характерним є використання таких загальнонаукових методів аналізу як:

- горизонтальний або аналіз тенденцій, при якому показники порівнюються з аналогічними за інші періоди;
- вертикальний, при якому досліджується структура показників шляхом поступового переходу на нижчі рівні деталізації [59, с. 9];
- факторний аналіз – аналіз впливу окремих елементів фінансової діяльності підприємства на основні показники податкового навантаження;

- порівняльний – порівняння досліджуваних показників з аналогічними середньогалузевими та очікуваними показниками податкового навантаження на підприємства, на які орієнтуються органи Державної податкової служби.

Термін проведення аналізу залежить від обсягу і складності поставлених задач, кількості осіб, що проводитимуть аналіз, наявності якісної інформації. Чим коротшим буде термін проведення аналізу, тим швидше менеджмент підприємства зможе отримати необхідну інформацію і за потреби максимально швидко зреагувати на існуючі проблеми. Оскільки підприємницькі рішення повинні прийматись тільки з врахуванням діючих податків і можливостей їх оптимізації [26, с. 605].

Варто зазначити, що на терміни проведення аналізу податкового навантаження впливають також терміни подання податкової, фінансової та іншої звітності. Обчислення податків та інших обов'язкових платежів для складання відповідної звітності вимагає певного часу, і чим більше підприємство і різноманітніші види діяльності воно здійснює, тим більше часу потрібно на складання звітності. Але можна розраховувати на те, що звітність буде складена в установлені терміни її подачі. Тому при розрахунку термінів проведення аналізу необхідно враховувати терміни подачі звітності [17, с.8].

Результати отримані в процесі аналізу ефективності податкової політики дозволяють оцінити досягнутий позитивний ефект від оптимізації оподаткування і перевірити чи затрати, понесенні у зв'язку з запровадженням системи податкового планування є меншими за вигоди, отримані УКС «Княжа Вієнна іншуранс Групп» завдяки податковому плану.

Аналіз ефективності податкової політики УКС «Княжа Вієнна іншуранс Групп» проводиться з метою визначення досягнутих результатів заходів з оптимізації оподаткування. Організаційні форми аналізу ефективності податкової політики УКС «Княжа Вієнна іншуранс Групп» можуть бути різними і визначаються його розмірами, організаційно-

правовою формою, галузевою специфікою. Успішне проведення даного аналізу залежить від ретельно спланованої роботи по його проведенню. Крім цього важливу роль відіграє інформаційна база аналізу, тому перед початком аналізу необхідно перевірити її повноту, якість та достовірність. Результати аналізу ефективності податкової політики УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» дозволяють порівняти затрати понесені у зв'язку з запровадженням системи податкового планування та фінансову економію, отриману внаслідок оптимізації оподаткування.

3.3. Дослідження наслідків недосконалого внутрішнього корпоративного податкового контролю в межах УКС «КНЯЖА».

Податкові платежі становлять вагому частку у фінансових потоках організацій. Найчастіше від грамотного, професійного рішення, прийнятого з урахуванням податкових наслідків, залежить доля бізнесу, можливості його росту і розвитку. Недооблік цієї сторони фінансової діяльності організації, допущені помилки в розрахунках по податках з бюджетом обертаються важкими фінансовими втратами.

Податки являють собою обов'язкові збори, стягнуті державою із УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» по ставці, встановленій в законному порядку. Податки є необхідною ланкою економічних відносин у суспільстві з моменту виникнення держави. Розвиток і зміна форм державного устрою завжди супроводжується перетворенням податкової системи.

Усі порушення УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» повинні виявлятися на рівні внутрішнього податкового контролю, а так вони виявляються державним контролем, який закінчується для підприємства плачевно, оскільки тягне за собою значні фінансові санкції. Такі часті випадки зумовлені не тільки поганою організацією внутрішнього

податкового контролю на підприємствах, а й наявністю певних проблем на державному рівні, які створюють тенденції щодо зростання кількості та обсягів основних фінансових порушень[47, с.8]. .

У сучасному цивілізованому суспільстві податки – основна форма доходів держави. Крім цієї суцільно фінансової функції податковий механізм використовується для економічного впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на стан науково-технічного прогресу. Змінюються ставки податків, об'єкти оподаткування, скасовуються одні пільги і вводяться нові, уточнюються джерела сплати податків. Численні зміни і доповнення вносяться в інструктивний і методичний матеріал по податках. Усе це різко збільшує потік інформації з оподаткування, за яким складно устежити, але необхідно вчасно одержати.

Незнання законів не звільняє від відповідальності УКС «КНЯЖА» за їхнє невиконання. Процес формування норм податкового законодавства виявив особливу актуальність установлення відповідальності за податкові порушення. Пряма залежність державного бюджету від податкових надходжень зробила такого роду відповідальність однієї з головних складових системи податкових правовідносин і зажадала її глибокої правової регламентації. В умовах формування в Україні ринкових відносин, різноманіття форм власності, становлення захисту економічних прав людини правова відповідальність ґрунтується на нових принципах. Подальший розвиток податкового законодавства неможливо без виділення такого важливого питання як податкові порушення.

Відповідальність УКС «КНЯЖА» за податкові порушення формується в рамках спеціального регулювання майнових відносин при оподаткуванні. Нерідко створюється суперечлива ситуація, породжена цивільно-правовим характером майнових відносин і адміністративно-правовим характером податкових відносин, що повинно бути роз'яснено нормами спеціальних податкових законів.

Основною ціллю задля досягнення ефективності системи внутрішнього податкового контролю УКС «КНЯЖА» є, насамперед, створення спеціального незалежного підрозділу – відділу внутрішнього податкового контролю. Доцільність його формування на підприємствах може бути доведена тим, що це дозволить керівництву здійснювати ефективний контроль за окремими структурними підрозділами, виявити резерви виробництва і найбільш перспективні напрями розвитку, а також давати рекомендації фінансово-економічним та бухгалтерським відділам стосовно покращення результатів їхньої роботи [49, с. 56].

З метою посилення контролю УКС «КНЯЖА» особливу увагу необхідно приділити перевірці економічної ефективності і доцільності операцій підприємств, адже керівники окремих структурних підрозділів іноді не вникають у суть і ефективність рішень. Контроль поточної господарської діяльності повинен здійснюють комплексно, тому цим повинні займатися спеціалісти, які знають економіку і технологію виробництва. Для підвищення оперативності податкового контролю УКС «Княжа Віенна іншуранс Груп» важливе значення мають правильна організація кількісно-сумового обліку цінностей у місцях зберігання продукції, раціональне здійснення операцій під час надходження і реалізації продукції, ефективне використання коштів [28, с.4].

Під податковим правопорушенням розуміють протиправне (передбачене Податковим кодексом України), винне діяння (дія чи бездіяльність) деліктоздатної особи, пов'язане з невиконанням податкового законодавства або неналежним виконанням податкових зобов'язань, за яких чинним законодавством встановлена юридична відповідальність.

Податкове правопорушення характеризують такі ознаки [17, с.8].:

- суспільна небезпечність та шкідливість діяння;
- протиправність дій (бездіяльність);
- винна поведінка особи, як результат вільного волевиявлення;

— юридична відповідальність.

Попередження податкових правопорушень не завжди досягає своєї мети, тому особливу важливість здобуває регулювання покарання за здійснення податкових провипинів і злочинів.

Застосування санкцій до УКС «Княжа Віенна іншуранс Групп» можна класифікувати по декількох підставах:

А. По характеру впливу [37, с.98].:

1. Безпосереднє покарання — санкції, що впливають безпосередньо на платника, його майновий стан (позбавлення волі, штраф, конфіскація об'єктів обкладання і т.д.):

2. Опосередковане покарання — санкції, що безпосередньо не заподіюють майнових утрат платнику, але зменшують його надходження в перспективі або обмежуючі його діяльність (арешт рахунка, призупинення діяльності підприємства і т.д.).

Б. По галузевому характеру:

1. Кримінальна відповідальність Карні санкції застосовуються за податкові злочини. Передбачається законодавче закріплення восьми складів податкових злочинів при прийнятті Податкового кодексу. В даний час подібні діяння регулюються ст. 1482 Кримінального кодексу України (ухилення від сплати податків); ст. ст. 1622 і 1633 (кримінальна відповідальність за приховання доходів (прибутку) або інших об'єктів оподаткування у великих і особливо великих розмірах або особою, що раніше вже вчинила цей злочин). Кримінальна відповідальність за даними складам характеризується деякими особливостями : — суб'єктами є фізичні особи (платники податків чи посадових осіб); — регулюється кримінально-правовими нормами; — здійснюється тільки в судовому порядку; — характеризується певними процесуальними особливостями.

Необхідно більш докладно розглянути проблему правопорушень УКС «Княжа Віенна іншуранс Групп» в області облікового процесу. Адже про

процес складання звітності в даному випадку і мова йде. Це приводить часом до абсурдних ситуацій, коли платники, що практично не ведуть облік, піддаються меншим штрафним санкціям, чим дисципліновані, але такі що допустили помилку в звітності.

Нерідко використовуються і податкові санкції для покарання за неподаткові злочини. Адже в багатьох випадках діяльність, зв'язана з одержанням злочинних доходів (торгівля наркотиками, зброєю і т.д.), припускає і приховання цих доходів від оподаткування.

2. Адміністративна відповідальність УКС «Княжа Віенна іншуранс Групп» . Адміністративні санкції становлять міри адміністративного впливу за допомогою адміністративно-правових норм, що містять осуд винного та його вчинку і що припускають негативні наслідки для правопорушника [57, с.81].

Особливостями адміністративних санкцій є: відсутність важких правових наслідків; застосування по відношенню до менш тяжких податкових правопорушень (проступків); не тягнуть судимості. Підставою адміністративної відповідальності УКС «Княжа Віенна іншуранс Групп» за порушення податкового законодавства є наявність адміністративного правопорушення — вина (умисна чи необережна) дія чи бездіяльність, що зазіхає на суспільні відносини, які охороняються законом, за що законодавством передбачена адміністративна відповідальність. До адміністративної відповідальності можуть бути притягнуті громадяни та посадові особи, винні в порушенні податкового законодавства.

Розмір штрафу УКС «КНЯЖА» залежить від періодичності здійснення правопорушень: так, при здійсненні протягом року після накладення адміністративного штрафу однорідного правопорушення розмір штрафу, що накладається повторно, зростає. При накладенні подібного стягнення законодавець диференціює поняття «момент здійснення» у залежності від типу правопорушень. Для звичайних правопорушень при численні терміну

накладення стягнення таким є момент здійснення правопорушення. При здійсненні триваючого правопорушення, відповідно, момент його виявлення. Триваючими правопорушеннями визнаються такі, котрі характеризуються безупинним здійсненням єдиного складу певного діяння. Термін, протягом якого може бути накладене стягнення, — той самий в обох випадках — два місяці.

3. Фінансові санкції УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» — покарання уповноваженим органом платника податків за вчинення податкового правопорушення в порядку, встановленому фінансово-правовими нормами, з метою реалізації суспільних інтересів по забезпеченню грошових надходжень в бюджет. Дуже часто між фінансовими і адміністративними санкціями ставлять знак рівності.

Фінансова відповідальність за порушення УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» податкового законодавства виступає в формі: — стягнення всієї суми укритего або заниженого платежу в бюджет в формі податку; — штрафу (що накладається податковими органами); — пені, що стягується із платника за затримку внесення податку. Механізм сплати сум, нарахованих податковим органом за порушення податкового законодавства, регулюється конкретними нормативними актами, що характеризують окремі види податків або відповідальність платників [27, с.118]..

4. Дисциплінарні санкції становлять форму впливу на УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» за вчинення дисциплінарних проступків, зв'язаних з податковими правопорушеннями. Дані правопорушення знаходяться на перетині адміністративної та дисциплінарної відповідальності, в основі яких лежить невиконання чи неналежне виконання обов'язків по сплаті податку УКС «КНЯЖА». При невиконанні ним особистих податкових зобов'язань відповідальність настає у встановленому законом порядку.

Особливості застосування фінансових санкцій за порушення податкового законодавства УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп».

Фінансово-правові санкції — це застосування уповноваженими на те державними органами і їхніми посадовими особами до платників податків (юридичним і фізичним особам) за здійснення податкового правопорушення у встановленому адміністративними і фінансово-правовими нормами порядку примусових заходів, що виражаються в грошовій формі і, з метою забезпечення суспільних і державних фінансових інтересів, відшкодування недоотриманих бюджетом і позабюджетними фондами грошових надходжень, а також покарання порушників [65, с.69].

Таким чином, застосування фінансових санкцій волоче для УКС «КНЯЖА» настання обтяжних наслідків майнового і морального характеру.

Відповідно до чинного законодавства, що регулює податкові правовідносини, дотримання порядку сплати податків забезпечується застосуванням фінансової, адміністративної, карної і дисциплінарної відповідальності.

Порядок визначення недоїмки і пені за несвоєчасну сплату податків і неподаткових платежів УКС «КНЯЖА» [52, с.109].:

1. Після закінчення встановлених строків сплати УКС «Княжа Вієнна іншуранс Групп» відповідних платежів невнесена сума вважається недоїмкою і стягується з нарахуванням пені, якщо законодавством України не встановлено стягнення недоїмки за окремими платежами без нарахування пені. Пеня із сум недоїмки нараховується з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України від суми недоплати, розрахованої за кожний день прострочення платежу.

2. За несвоєчасне зарахування платежів УКС «Княжа Вієнна іншуранс Групп» з вини установ банків до доходів державного бюджету на рахунки установ Української державної страхової комерційної організації, Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування України та централізованого Фонду соціального страхування колгоспників України установа банку

сплачує пеню за кожний день прострочення, включаючи день сплати, у розмірах, установлених законодавством за такими видами платежів.

Стягнення недоїмки з УКС «КНЯЖА» відбувається у такому порядку:

1. Суми недоїмки за податками, податковим кредитом та іншими платежами до державного бюджету України стягуються у безспірному порядку за розпорядженням державних податкових органів за весь час ухилення, крім випадків, передбачених цим Декретом та іншим чинним законодавством.

2. Суми недоїмки за платежами з державного обов'язкового і державного соціального страхування, що їх належить одержати з УКС «КНЯЖА» стягуються у безспірному порядку за розпорядженням Української державної страхової комерційної організації, Пенсійного фонду України і Фонду соціального страхування України, центральних комітетів профспілок працівників агропромислового комплексу та працівників рибного господарства.

3. Розпорядження про безспірне стягнення сум недоїмки не видаються, якщо УКС «Княжа Віенна іншуранс Груп» подала до установ банків платіжні доручення на перерахування належних платежів.

4. УКС «КНЯЖА» після закінчення строку сплати належних платежів не можуть без згоди відповідного органу стягнення відкликати з установ банків невиконані платіжні доручення на перерахування цих платежів.

5. Стягнення недоїмки за податками, податковим кредитом, державними цільовими фондами, платежами до позабюджетних фондів та іншими платежами до бюджету, внесками на державне обов'язкове страхування та державне соціальне страхування в разі відсутності коштів може бути звернуто на майно УКС «Княжа Віенна іншуранс Груп» відповідно до чинного законодавства.

Отже, можна зробити висновок, що недоконале ведення податкового контролю на УКС «Княжа Віенна іншуранс Груп» може призвести по

податкових правопорушень. В залежності від тяжкості такого правопорушення УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» може понести дисциплінарну, адміністративну, чи навіть кримінальну відповідальність. Тому внутрішній корпоративний податковий контроль на УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» є дуже важливим.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

Під час вивчення практичних аспектів організації корпоративного внутрішнього податкового контролю на УКС «КНЯЖА» було проаналізовано розрахунок страхової компанії з бюджетом, оцінено ефективність податкової політики на УКС «КНЯЖА», а також досліджено, які наслідки може понести відсутність податкового контролю на УКС «КНЯЖА».

Під час аналізу розрахунку УКС «КНЯЖА» з бюджетом було виявлено, що в страховій компанії податковий контроль не розвинутий, або розвинутий дуже слабо. Причина цього нерозвиненість власне внутрішнього корпоративного податкового контролю.

Результати отримані в процесі аналізу ефективності податкової політики дозволяють оцінити досягнутий позитивний ефект від оптимізації оподаткування і перевірити чи затрати, понесенні у зв'язку з запровадженням системи податкового планування є меншими за вигоди, отримані підприємством завдяки податковому плануванню.

Недоконале ведення податкового контролю на УКС «КНЯЖА» може призвести до податкових правопорушень. В залежності від тяжкості такого правопорушення УКС «КНЯЖА» може понести дисциплінарну, адміністративну, чи навіть кримінальну відповідальність. Тому внутрішній корпоративний податковий контроль на УКС «КНЯЖА» є дуже важливим.

Розділ 4. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОРПОРАТИВНОГО ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В МЕЖАХ УСК «КНЯЖА»

4.1 Пріоритети удосконалення організації внутрішнього корпоративного податкового контролю в рамках УСК «КНЯЖА»

У сучасних умовах господарювання актуальними є проблеми, пов'язані з дієвістю існуючої податкової системи УСК «КНЯЖА», забезпеченням ефективності її функціонування.

Оскільки важливою складовою внутрішнього контролю є податковий контроль, як система забезпечення податкової дисципліни, досягнення належного стану нарахування та сплати податків, протидії та запобігання ухиленню платників від оподаткування, дотримання строків внесення обов'язкових платежів до бюджетів, актуальним є його подальше вдосконалення, піднесення якісного рівня.

На сьогодні основна мета контролю за оподаткуванням в УСК «КНЯЖА» – створення належних умов щодо забезпечення легалізації всіх доходів суб'єктами податкових правовідносин, режиму неухильного дотримання ними вимог податкового законодавства, що в кінцевому підсумку дасть змогу забезпечити повноту і своєчасність мобілізації коштів до бюджетів та державних цільових фондів. В УСК «КНЯЖА» назріла потреба приведення стану контролю у сфері оподаткування у відповідність із вимогами сьогодення, викликами, що пов'язані зі світовою кризою, для вдосконалення правового регулювання економічних відносин між державою та громадянами[37, с.18].

Питання стану та особливостей здійснення в УСК «КНЯЖА» податкового контролю, ефективності його впливу на відносини держави та платників податків щодо наповнення бюджетів грошовими коштами знайшли

відображення в наукових працях таких вчених, як Ю.А. Артеменко, О.В. Бронюк, В.В. Барабанова, Г.В. Василевська, Л.В. Голишевська, Л.і. Новосельська та ін.

Проблематиці та напрямам удосконалення внутрішнього корпоративного податкового контролю присвячені роботи Ю.О. Волкова, К.В. Хмільовської, Б.П. Яреми, В.П. Маринця. На проблемність визначення ефективності податкового контролю звернута увага Н.М. Скворцова та М.П. Чорного.

Внутрішній податковий контроль виступає гарантією задоволення публічних майнових інтересів та є важливим чинником соціально-економічної стабільності УСК «КНЯЖА», її фінансової безпеки. Дослідження науковців свідчать, що для податкового контролю в Україні характерні певні недоліки як функції державного управління податковою системою, так і в здійсненні державою податкової політики, що суттєво впливає на економічну ситуацію у країні [45, с.91].

Як зазначається у напрацюваннях вказаних вище фахівців, відбувається постійний розвиток внутрішнього податкового контролю як системи фінансових заходів під впливом розвитку суспільства, економічної ситуації в країні. Незважаючи на це, необхідним є: його вдосконалення шляхом досягнення партнерських відносин органів виконавчої влади з УСК «КНЯЖА»; зміна методів, структури та змісту адміністрування податків в УСК «КНЯЖА»; забезпечення дієвості принципів оподаткування.

Напрями розвитку податкового контролю в УСК «КНЯЖА» потребують більш детального вивчення з метою його реформування.

У науковій літературі та чинному законодавстві визначено, що внутрішній податковий контроль – самостійний вид контролю, спрямований на забезпечення дотримання податкового та іншого законодавства УСК «КНЯЖА», встановлення, ліквідацію та попередження податкових правопорушень.

Податковий кодекс України визначає правове регулювання напрямів, видів, форм та порядку здійснення контролю в оподаткуванні. У ст. 26.1 Податкового кодексу України встановлено: «Податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи» [37, с. 54].

Невід’ємним та важливим напрямом у реалізації контрольної діяльності УСК «КНЯЖА» є комплекс дій, їх ефективність.

Згідно зі ст. 62 ПКУ органами податкового контролю законодавчо закріплене застосування таких способів його здійснення: [2]

- ведення обліку платників податків, тобто взяття на облік усіх платників за їх місцезнаходженням

- має на меті створення як умов для забезпечення контролю органами, що його здійснюють, так і для партнерських відносин з платниками. Він включає заходи контрольного регулювання щодо правильності нарахування, повноти та своєчасності сплати податків, обов’язкових платежів, застосування штрафних (фінансових) санкцій, дотримання податкового законодавства [5, с. 85].

- інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів – передбачає комплекс заходів контролюючих органів зі збору, обробки та використання інформації, необхідної для виконання їх завдань та функцій [2]. В основному, це інформація, отримана: від працівників УСК «КНЯЖА» у формі декларацій, розрахунків та документів звітності; від органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, банківських установ.

- проведення перевірок – здійснюється у формі як планових, так і позапланових. Крім того, може проводитися експертиза, коли в ході

перевірки необхідні спеціальні знання у галузі науки, мистецтва, техніки, економіки [2].

Такий вид податкової роботи в УСК «КНЯЖА» є визначальним і забезпечує безпосередній контроль компетентних органів за повнотою і правильністю обчислення податків та зборів шляхом порівняння податкової звітності, поданої платниками податків, з фактичними даними стосовно об'єкта та бази податкового обкладання, відображеної у податковому обліку [2]. Проте, на нашу думку, для досягнення найбільшої ефективності податкового контролю у забезпеченні дотримання податкового законодавства, стану функціонування всієї податкової системи необхідними є реалізація та належне поєднання всіх зазначених вище напрямів його здійснення.

Для подальшого вдосконалення внутрішнього податкового контролю, крім визначених законодавством державних структур, до проведення перевірок при необхідності доцільно було б у подальшому залучати й інші органи. Слід зауважити, що встановлений ПКУ порядок та підстави здійснення перевірок контролюючих органів у податковій сфері певною мірою обмежують права УСК «КНЯЖА».

Отже, різна природа напрямків контрольної діяльності контролюючих органів потребує й окремого правового їх регулювання. Тому пропонуємо в Податковому кодексі України визначити основні засади здійснення внутрішнього податкового контролю таким чином: принципи контролю, права та обов'язки контролюючих органів, права та обов'язки суб'єкта господарювання під час здійснення контролю, форми контролю, напрямки податкового контролю та порядок їх здійснення, документи, які надають право службовій особі -податківцю здійснювати контроль, порядок вилучення документів під час здійснення контролю тощо.

Пропозиції розроблено відповідно до наступних принципів правового регулювання контрольної діяльності на УСК «КНЯЖА» [57, с.35]:

- чітке законодавче визначення повноважень, меж та способу здійснення податкового контролю;
- встановлення прозорого правового статусу учасників контрольної діяльності;
- встановлення різних адміністративних процедур податкового контролю відповідно до його напрямків;
- здійснення внутрішнього податкового контролю відповідно до чітко визначених підстав, цілей, завдань, форм та термінів контролю.

Удосконалення процедури податкового контролю УСК «КНЯЖА». сприятиме зменшенню державного втручання в підприємницьку діяльність та звуженню тіньового сектора економіки, виконання податковими органами своїх контрольних функцій відповідно до вимог Конституції України, налагодженню партнерських відносин між податковими органами та платниками податків.

Усі названі чинники позитивно вплинуть на динаміку економічного зростання УСК «КНЯЖА». та підвищать соціальну та політичну стабільність в державі на сучасному етапі реформ, коли основним мотивом економічної політики стає безпосередня орієнтація держави на зростання добробуту народу, на активізацію підприємництва, на посилення ринкових регуляторів у стимулюванні відродження національної економіки,

Для побудови системи оподаткування УСК «КНЯЖА». держава має відшукати форми поєднання стимуляційного впливу на загальний стан підприємництва із надійними та достатніми джерелами формування коштів державного бюджету. Для цього доцільно: установити критерії для граничної межі оподаткування; скоротити кількість податків за рахунок тих, що не мають вирішального значення для бюджету; установити податкові пільги для вирішення регіональних соціальних проблем, насамперед проблеми зайнятості. Така побудова системи оподаткування відповідала б світовій практиці, орієнтувала підприємництво на пріоритетні для держави види

діяльності, а в майбутньому забезпечувала б зростання податкових надходжень до державного бюджету.

До непрямих форм податкового сприяння внутрішньому податковому контролю УСК «КНЯЖА» слід віднести:

- зниження податкових ставок або повне звільнення від сплати податків для підприємств, діяльність яких відповідає цілям державного регулювання;
- зниження податкових ставок на прибуток, який спрямований на капіталовкладення, наукові дослідження та впровадження їх у виробництво, створення нових робочих місць, охорону навколишнього середовища тощо;
- зниження податкових ставок на прибуток, що спрямовується на підготовку кадрів для підприємницької сфери;
- податкові пільги іншого характеру [4, с. 92-93].

Таким чином, стратегічною метою податкової реформи має стати формування сприятливого фіскального простору для УСК «КНЯЖА» шляхом оптимального поєднання таких інструментів:

1) зниження ставки податку на прибуток. При цьому не обов'язково знижувати номінальну ставку податку. Доцільнішим є уведення «податкової вилки» для податку. З метою стимулювання інвестиційної діяльності необхідно знизити до 10 % ставку податку на частину прибутку, що реінвестується в модернізацію основних фондів;

2) запровадження прискореної амортизації. Необхідно збільшити нормативи амортизації для більшості основних фондів з метою вивільнення ресурсу для розширення інвестицій. Суттєвий позитивний ефект буде досягнуто лише за умови перевищення фіскальної амортизації над економічною (бухгалтерською);

3) зниження податкового навантаження на фонд оплати праці. Оскільки в Україні найвищий рівень податкового навантаження на фонд оплати праці несуть роботодавці, в умовах досить низької номінальної ставки податку з

доходів фізичних осіб цілком можливим є перерозподіл податкового тиску в бік працівників;

4) надання територіальних податкових пільг. Така система пільг за їх обґрунтованого застосування дозволить вирішити шляхом активізації підприємництва низку структурних та соціальних проблем окремих територій. Водночас їх уведення має супроводжуватися запровадженням критеріїв надання пільг, що унеможливають їх масове використання для мінімізації оподаткування чи отримання позаекономічних конкурентних переваг над іншими учасниками ринку;

5) спрощення процедури відшкодування податку на додану вартість. Перш за все такий інструмент має бути застосований до тих підприємницьких структур, які здійснюють виробництво та експорт високотехнологічної продукції, що дозволить створити сприятливі умови для розширення виробництва в Україні.

В Україні на даний момент існує велика кількість проблем, пов'язаних з питаннями внутрішнього корпоративного контролю. На прикладі УСК «КНЯЖА» було запропоновано декілька варіантів вирішення цих проблем, і тим самим удосконалення внутрішнього корпоративного податкового контролю.

4.2 Формування моделі організації ефективного внутрішнього корпоративного податкового контролю в межах УСК «КНЯЖА»

Для виконання обов'язків служби внутрішнього податкового контролю складаються плани, які узгоджують завдання. Процес планування контрольної роботи — частина загальної організації роботи з контролю на підприємстві. Планування передбачає розробку завдань, річних та поточних

планів, календарних графіків перевірок, проектів формування штатів та кошторисів витрат, звітів про результати діяльності служби. У календарних графіках податковий контрольорських перевірок доречно вказувати: які саме види діяльності підлягають перевірці, коли буде проводитись податковий контроль, скільки часу потребує перевірка. Графіки повинні бути гнучкими та враховувати можливість незапланованих перевірок.

Розробка графіків передбачає оцінку ризику (ймовірності того, що певні події або дії можуть здійснити негативний вплив на підприємство) за його факторами. Фактори ризику — моральний клімат на підприємстві, компетентність, чесність співробітників, адекватність систем внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку, величина активів, вжиті заходи щодо усунення порушень раніше проведених перевірок тощо. Фактори ризику підлягають вивченню та виваженій оцінці щодо їх відносної значущості. Оцінка ризику дає можливість судження про несприятливі умови та враховується при складанні графіка робіт. У першу чергу виконуються роботи по тих об'єктах, де ступінь ризику вищий.

Основними об'єктами внутрішнього податкового контролю є такі [27, с.118]:

- система управління підприємством;
- структура підприємства, організація і технологія виробництва;
- процеси господарської діяльності (цикли підприємницької діяльності), виконавча дисципліна, якість роботи технічних та економічних служб;
- засновницькі документи, договори, ліцензії;
- стан дотримання вимог законів, інших нормативних актів;
- штатний розклад, колективний договір;
- накази, розпорядження, службові записки, протоколи засідань засновників;
- організація та ведення бухгалтерського обліку (облікова, податкова, амортизаційна та інші види політики, план документообігу тощо);

достовірність складання та подання фінансової звітності; фінансова і господарська інформація;

стан внутрішньогосподарського контролю, нормування та стимулювання;

стан використання та збереження майна, забезпечення власними та позиковими коштами, фінансова стійкість та платоспроможність;

оподаткування, стан заборгованості за податками, пропозиції з оптимізації оподаткування.

Види, форми планів, пріоритетність напрямків контролю визначається відповідними структурами на самому підприємстві, виходячи з потреб підприємства.

З погляду організації процедури планування служби внутрішнього податкового контролю передбачають здійснення таких заходів:

проведення підготовчої роботи;

формування загального річного календарного графіку проведення податкових перевірок;

складання поточного графіку проведення податкового контролю протягом року;

методичне забезпечення податкового контролю;

перевірка виконання зауважень та пропозицій внутрішнього та зовнішнього податкового контролю, рішень адміністрації;

підготовка і перепідготовка спеціалістів служби внутрішнього податкового контролю підприємства [3;с.153].

Процедури та специфічні методики проведення внутрішнього податкового контролю

Служба внутрішнього податкового контролю повинна бути забезпечена правилами, стандартами, процедурами, методиками для їх застосування у процесі роботи. Необхідно, щоб форма та зміст методичних розробок відповідала чисельності, структурі та складності робіт.

Внутрішній податковий контролер результати своєї роботи відображає у підсумковому документі, який може мати різну назву, наприклад, аудиторський висновок за результатами внутрішнього податкового контролю, податковий контролерський звіт, службова довідка тощо, який дає йому можливість звернути увагу керівництва на встановлені порушення. Висновок — основний документ, у якому викладені результати перевірки (ревізії, контролю) роботи як окремих підрозділів підприємства, так й підприємства в цілому. Його якість характеризує якість роботи податкового контролю. У висновку відображаються встановлені недоліки у роботі, здійснені посадовими особами і працівниками підприємства порушення законодавчих актів та зловживання, висвітлюються також досягнення підприємства, позитивні результати діяльності. Зафіксовані у висновку факти повинні забезпечувати висновки про стан діяльності підприємства, повинні містити посилання на документи з визначенням розміру збитків, конкретних винуватців, зловживань, порушень законодавства [53, с. 54].

Щоб досягти намічених цілей, звіт не варто розтягувати й перевантажувати зайвими подробицями. Він має бути чітким, точним, зрозумілим і своєчасним. Стандартної форми для звітів внутрішніх податкових контролерів немає і, ймовірно, ніколи не буде через багатогранність об'єктів перевірки, відмінності у вимогах та інтересах керівників. Але, як правило, він має три головні частини: вступ (завдання, мета податкового контролю, посилання на план, розпорядження), головна частина (зміст проведеної роботи з податкового контролю), висновки (кінцеві результати, пропозиції).

У звіті внутрішнього податкового контролю, що надсилається керівництву, слід вказати, які рекомендації виконано, а які вважаються неефективними через надмірні втрати. Тільки після отримання звіту в письмовій формі внутрішня податкова перевірка вважається закінченою.

Для складання звіту використовуються робочі документи внутрішнього податкового контролю — акти перевірки, плани, тести, розрахунки тощо. Акт — документ, який складений для підтвердження встановлених фактів. Головне при складанні акту — встановлення фактичного стану справ на підприємстві та правильне відображення їх в акті. У висновку робляться посилання на використані робочі документи.

іншою процедурою, характерною для подання звітності внутрішнього податкового контролю, є спільний з керівниками аналіз критикованих моментів і внесених рекомендацій до їх включення у підсумковий звіт внутрішнього податкового контролю.

Основну увагу внутрішньому податковому контролю слід приділяти перевірці тих показників фінансово-господарської діяльності, які можуть позитивно вплинути на ефективність виробництва. Така перевірка має спрямовуватися на попередження (профілактику) відхилень від нормативно-правових актів чи зловживань. Важливо також ретельно дослідити ті господарські операції, які мають бути документально оформлені й своєчасно відображені в облікових регістрах та у фінансовій звітності [26, с. 49].

Отже, внутрішній податковий контроль контролює раціональне витрачання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, дотримання законності господарських операцій, виявлення допущених зловживань чи порушень роботи.

Основними процедури внутрішнього податкового контролю можна вважати такі: вивчення засновницьких документів; дослідження первинної документації, регістрів бухгалтерського, управлінського, статистичного, податкового, внутрішньогосподарського обліку, фінансової, податкової, статистичної, внутрішньогосподарської звітності; проведення інвентаризації, зустрічна перевірка документів і господарських операцій, порівняння даних синтетичного і аналітичного обліку тощо. За допомогою поточного контролю слід здійснити вибіркві перевірки правильності господарських операцій

разом із суцільними перевірками каси, банку, розрахунків з підзвітними особами, списання матеріалів на витрати, забезпечення фінансових результатів, реагування на виявлені порушення.

Фахівці внутрішнього податкового контролю надають рекомендації з удосконалення системи бухгалтерського обліку, проводять експертизи фінансової й оперативної інформації, огляд коштів, які використовуються для ідентифікації, вимірювання, класифікації та інформування; готують огляди ефективної діяльності підприємства, у тому числі нефінансових засобів керівництва; здійснюють контроль за дотриманням законодавства України і виконанням всіма підрозділами підприємства його внутрішньої політики щодо здійснення діяльності [31;с.80].

Оцінка системи внутрішнього контролю включає оцінку контрольного середовища, оцінку контролю системи комп'ютерної обробки даних (КОД), загального та спеціального контролю. Результатом оцінки внутрішнього контролю є висновок податкового контролера про адекватність системи внутрішнього контролю у кожній прикладній системі, а також про те, чи сприяють контрольне середовище та загальний контроль системи КОД ефективному функціонуванню таких систем. Якщо стосовно однієї або кількох прикладних систем зроблений висновок про її адекватність, то при перевірці господарських операцій, здійснених з використанням даної прикладної системи, податковий контролер може замінити частину аудиторських тестів по суті тестами контролю (Стратегія довіри до систем контролю). Результати оцінки внутрішнього контролю документуються податковий контрольором при складанні опису системи внутрішнього контролю у меморандумі з планування.

Специфічними методиками податкового контролю, наприклад, на промислових підприємствах, можна вважати методики інвентаризації незавершеного виробництва та обстеження процесу виробництва, перевірка заготівельної діяльності, контроль технологічного процесу та дотримання

норм витрачання сировини. Особливу увагу слід зосередити на раціональному порядку та послідовності вивчення первинних та зведених документів, форм звітності, доказовість оформлених встановлених фактів.

Відобразимо організаційну модель внутрішнього податкового контролю у вигляді таблиці (табл.4.1).

Таблиця 4.1

**Організаційна модель внутрішнього податкового контролю УСК
«КНЯЖА».**

Об'єкти внутрішнього податкового контролю	Джерела інформації	Методичні прийоми і способи перевірки
Майнові ресурси (основні засоби, нематеріальні активи, інвестиції, запаси, МШП, товари тощо)	Законодавчі акти, первинні документи, записи за залишками рахунків, реєстри обліку, фінансова звітність	Перевірки вибіркові та суцільні, інвентаризація, аналіз
Власний капітал (статутний, додатковий, резервний, нерозподілений прибуток тощо)	Засновницькі документи підприємства, записи за залишками рахунків, фінансова звітність	Перевірки, інвентаризація, економіко-математичне моделювання
Об'єкти внутрішнього податкового контролю	Джерела інформації	Методичні прийоми і способи перевірки
Зобов'язання (забезпечення, довгострокові та поточні зобов'язання)	Договори, первинні документи, записи за залишками рахунків, фінансова та податкова звітність	Перевірки, запит, інвентаризація, аналіз
Доходи	Договори, облікова політика, записи за оборотами рахунків, фінансова звітність (форма № 2)	Перевірки, запит, обчислення, інвентаризація, аналіз, прогнозування доходів діяльності
Витрати	Калькуляції, облікова політика, записи за оборотами рахунків, фінансова звітність (форма №2)	Перевірки, обчислення, інвентаризація, аналіз, прогнозування витрат діяльності
Фінансовий результат	Облікова політика, записи за оборотами рахунку 79, фінансова звітність (форма №2)	Перевірки, обчислення, інвентаризація, аналіз, прогнозування результатів діяльності

Продовження табл 4.1.

Система бухгалтерського обліку	Організаційна форма обліку, облікова політика, робочий план рахунків, план документообігу, розподіл обов'язків працівників, податковий, статистичний, внутрішньогосподарський та інші види обліку	Перевірка, спостереження, моніторинг, запит і підтвердження, надання рекомендацій для її удосконалення
Система внутрішнього контролю	Наявність спеціального підрозділу, контрольне середовище, облікові системи, спеціальні процедури з контролю, акти перевірок	Суцільна перевірка, моніторинг, спостереження, надання рекомендацій для її удосконалення
Об'єкти внутрішнього податкового контролю	Джерела інформації	Методичні прийоми і способи перевірки
Дотримання законів, нормативних актів, політики, директив управлінського персоналу підприємства	Засновницькі та розпорядчі документи підприємства, протоколи зборів та засідань, закони, кодекси, акти перевірок, виконавчі документи	Перевірка, спостереження, моніторинг, запит і підтвердження, обчислення, аналіз
Економічність та продуктивність діяльності, у т. ч. нефінансові заходи контролю	Виробнича структура, технологічні карти, дані про плани виробництва, рух грошових потоків, плани збуту та постачання	Перевірка, спостереження, моніторинг, запит і підтвердження, обчислення, аналіз, технологічний і хіміко-технологічний контроль, перевірка якості продукції, контрольний обмір, контрольний запуск сировини та матеріалів, обстеження, експертиза

Таким чином внутрішній корпоративний податковий контроль - організована на економічному суб'єкті в інтересах його власників і регламентована його внутрішніми документами система контролю над дотриманням установленого порядку ведення податкового обліку й надійності функціонування системи внутрішнього контролю.

Внутрішній податковий контроль вирішує наступні завдання [57, с.118]:

визначає систему контролю за активами, зобов'язаннями і власним капіталом підприємства;

перевіряє відповідність цієї системи політиці підприємства;

виконує експертну науково обґрунтовану оцінку фінансово-господарських операцій;

аналізує ситуації ризику.

Обов'язковість податкового контролю визначається об'єктивними потребами реалізації концепції підзвітності. Якісний об'єктивний податковий контроль підвищує ефективність і прибутковість інвестицій, сприяє захисту інтересів бізнесу і держави. Запропонована модель організації внутрішнього корпоративного податкового контролю вирішує всі завдання податкового контролю, і забезпечує успішне ведення податкової діяльності УСК «КНЯЖА».

4.3 Якісні критерії ефективності організації внутрішнього корпоративного податкового контролю в рамках УСК «КНЯЖА»

Сучасна система внутрішнього контролю УСК «КНЯЖА», що має у своєму складі службу внутрішнього податкового контролю, є одним з незамінних інструментів керівництва при організації корпоративного управління і контролю. Ефективна робота служби податкового контролю дозволяє менеджерам приймати правильні рішення, спрямовані на дотримання вимог податкового законодавства та внутрішніх регламентів компанії, збереження активів, забезпечення достовірності всіх видів звітності, запобігання, оперативне виявлення і мінімізацію внутрішніх і зовнішніх ризиків; забезпечення ефективності фінансово господарської діяльності та вдосконалення управління підприємством.

На жаль, в даний час не існує певної методики проведення внутрішніх податкових перевірок ефективності роботи служби внутрішнього контролю компанії, спрямованих на її об'єктивну оцінку і вироблення пропозицій щодо її оптимізації. Однак фахівці вважають, що ефективність внутрішнього податкового контролю УСК «КНЯЖА» можна оцінювати з двох позицій [42, с. 91]:

- 1) внутрішньої, тобто з точки зору керівництва компанії, керівників філій та інших підрозділів, фінансових менеджерів;
- 2) зовнішньої, тобто з точки зору партнерів, постачальників, покупців та інших зацікавлених сторін.

Більшість керівників і фахівців УСК «КНЯЖА», що мають служби внутрішнього податкового контролю, сходяться на думці про те, що внутрішній контроль можна вважати ефективним, якщо, з одного боку, звіти про результати перевірок представляють цінну інформацію вищому керівництву, а з іншого - ресурси, використовувані при здійсненні внутрішнього аудиту, мінімальні. Тому для оцінки ефективності кожна компанія повинна здійснювати моніторинг виконання розроблених програм внутрішнього податкового контролю, результатів перевірок, відгуків аудиторів та діяльності підрозділів.

Зовнішня оцінка ефективності внутрішнього податкового контролю здійснюється зазвичай в результаті перевірок третьою стороною: аудиторськими організаціями, податковими органами та ін. Виявлення порушень, помилок, фактів перекручення звітності або шахрайства зовнішніми аудиторами при наявності в компанії служби податкового контролю вказує на неефективну роботу внутрішніх аудиторів і слабкість системи внутрішнього контролю компанії.

Так як керівництво компанії УСК «КНЯЖА» зацікавлене в результативній роботі служби податкового контролю, воно має ініціювати розробку системи оцінки якості роботи цієї служби, спрямовану на

забезпечення ефективності фінансово господарської діяльності компанії та її відокремлених підрозділів, а також на їх розвиток. Для цього потрібно визначити коло показників оцінки: прогнозних і фактичних. Практика показує, що застосування тільки кількісних показників (таких як кількість перевірок, час на їх проведення, суми виявлених розкрадань і незаконних виплат та ін) є сьогодні недостатнім. Тому для об'єктивної оцінки ефективності роботи служби податкового контролю необхідно застосовувати комплексний підхід, тобто використовувати систему оцінки, що включає як кількісні, так і якісні показники.

В даний час не існує типового рішення щодо створення системи показників якості, ефективності, корисного результату роботи служби податкового контролю. Однак можна орієнтуватися на ті фактори, які можуть служити основою для розробки такої системи оцінки. До них відносяться [32, с.119]:

1) прямий кількісний ефект від діяльності служби податкового контролю, тобто кількість виявлених порушень, суми виявлених порушень, суми, стягнені з винуватців та ін;

2) непрямий кількісний ефект діяльності служби податкового контролю, що полягає в зниженні вартості зовнішнього контролю та консалтингових послуг;

3) ефект від попереджувальних заходів, рекомендованих співробітниками служби податкового контролю;

4) ефект, пов'язаний з підвищенням обґрунтованості прийнятих управлінських рішень за результатами контрольних перевірок служби податкового контролю.

Основою оцінки служби податкового контролю можуть служити багато показників. До основних з них можна віднести наступні [36, с. 59]:

1) співвідношення витрат на служби податкового контролю і реальних вигод від її роботи;

- 2) напрямки діяльності служби податкового контролю;
- 3) статус служби податкового контролю всередині компанії;
- 4) професійний рівень і розвиток персоналу служби податкового контролю;
- 5) проекти служби податкового контролю;
- 6) застосовувана методологія внутрішнього податкового контролю;
- 7) застосовувані технології внутрішнього податкового контролю.

Конкретний перелік і значення показників для оцінки діяльності служби податкового контролю зазвичай визначає керівник служби податкового контролю, погоджуючи їх з вищим керівництвом компанії. Для аналізу діяльності служби податкового контролю вищим керівництвом компанії показники можуть бути укрупненими, а для керівників підрозділів і служб - деталізованими. Так, наприклад, у УСК «Княжа Вієнна іншуранс Груп» за словами начальника управління внутрішнього податкового контролю цієї компанії А. Гур'єва, для оцінки менеджерів використовується «набір показників, що включає як організаційні цільові орієнтири (виконання річного плану контролю, розробка менеджментом планів коригувальних заходів за результатами податкових перевірок), так і цілі особистого та професійного розвитку (навчання і отримання професійних сертифікатів)».

Укрупнені показники повинні бути сформовані в систему так, щоб можна було судити про ступінь виконання річного плану контрольної роботи і витратах на перевірки. Крім того, система показників повинна забезпечувати оцінку внеску служби податкового контролю і її конкретних співробітників в загальні показники діяльності як компанії в цілому, так і її відокремлених структурних підрозділів, а також окремих бізнес процесів.

У великих компаніях системи внутрішнього податкового контролю зазвичай інтегровані в усі структурні підрозділи. За таких умов для оцінки ефективності служби податкового контролю використовуються такі важливі показники, як [27, с.118]:

1) відношення суми вартісного ефекту від виконання служби податкового контролю всіх контрольних та консалтингових заходів у певному періоді до суми всіх витрат на утримання і розвиток служби податкового контролю;

2) сума додаткової економії від поширення результатів перевірко консалтингових заходів на всі бізнес одиниці компанії,

3) ступінь відхилення фактичних фінансово економічних показників діяльності компанії та її відокремлених підрозділів від запланованого рівня;

4) сума збитку, предотвращеного в результаті ревізійної та аналітичної роботи служби податкового контролю.

Деталізовані показники можуть застосовуватися як великими, так і середніми за величиною компаніями. Їх можна поділити на якісні і кількісні показники.

Система ключових показників повинна бути ув'язана з системою мотивації, в якій рівень матеріального заохочення керівників і співробітників служби податкового контролю визначається на основі досягнутих ними значень контрольних показників. Якщо керівник і співробітники знають затвердені ним значення ключових показників, впевнені в можливості їх досягнення і матеріально зацікавлені, то поставлені завдання будуть виконані і стратегічна підціль буде досягнута.

Оцінка ефективності роботи служби податкового контролю на основі системи ключових показників можлива при виконанні наступних умов [71, с.93]: 1) розробка оперативних, тактичних і довгострокових показників роботи; 2) розробка системи звітності за показниками; 3) організація «зворотного зв'язку» з виконання показників; 4) розробка системи організаційно планових документів;

Ефективність роботи служби податкового контролю, як і інших структурних підрозділів компанії, можна розраховувати за формулою:

$$\text{Эф}_{\text{отдельного структурного подразделения}} = \sum_{j=1}^n k_j X_j / q, \quad (4.1).$$

де j - один з показників ефективності;

k - вагове значення j го показника ефективності;

X - кількісна оцінка j го показника;

n - кількість показників;

q - кількість градацій єдиної оцінної шкали.

Розрахунок коефіцієнту ефективності роботи податкового контролю в страховій компанії УСК «КНЯЖА» проведемо на основі даних коефіцієнтів ефективності податкової політики (табл. 3.3.). Розрахунок відображено в табл 4.2.

Таблиця 4.2.

Оцінка ефективності податкового контролю в УСК «КНЯЖА»

Критерії ефективності	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2024 рік
Податкове навантаження	$0,1 * 2,9 / 10 = 0,029$	$0,1 * 2,79 / 10 = 0,027$	$0,1 * 3,5 / 10 = 0,03$	$0,1 * 3,1 / 10 = 0,03$	$0,1 * 2,9 / 10 = 0,029$	$0,1 * 1 / 10 = 0,01$
Податковий ефект	$0,1 * 267,8 / 10 = 2,67$	$0,1 * 104,8 / 10 = 1,04$	$0,1 * 67,2 / 10 = 0,67$	$0,1 * 68,4 / 10 = 0,68$	$0,1 * 68,3 / 10 = 0,68$	$0,1 * 250 / 10 = 2,5$
Ефективність оподаткування	$0,1 * 158 / 10 = 1,58$	$0,1 * 63,66 / 10 = 0,63$	$0,1 * 40,5 / 10 = 0,4$	$0,1 * 41,6 / 10 = 0,41$	$0,1 * 42,1 / 10 = 0,42$	$0,1 * 72,1 / 10 = 0,72$
Податкомісткість продаж	$0,1 * 4,55 / 10 = 0,045$	$0,1 * 3,74 / 10 = 0,037$	$0,1 * 4,5 / 10 = 0,04$	$0,1 * 4,7 / 10 = 0,047$	$0,1 * 4,4 / 10 = 0,044$	$0,1 * 2,01 / 10 = 0,02$
Оподаткування ціни	$0,1 * 0,58 / 10 = 0,005$	$0,1 * 0,8 / 10 = 0,008$	$0,1 * 1,01 / 10 = 0,01$	$0,1 * 0,9 / 10 = 0,009$	$0,1 * 1,01 / 10 = 0,01$	$0,1 * 0,4 / 10 = 0,004$
Оподаткування доходів	$20,1 * 0,58 / 10 = 0,005$	$0,1 * 0,8 / 10 = 0,008$	$0,1 * 0,85 / 10 = 0,008$	$0,1 * 0,9 / 10 = 0,009$	$0,1 * 0,88 / 10 = 0,008$	$0,1 * 0,31 / 10 = 0,003$
Оподаткування витрат	$0,1 * 0,71 / 10 = 0,007$	$0,1 * 0,98 / 10 = 0,009$	$0,1 * 1,05 / 10 = 0,01$	$0,1 * 1,01 / 10 = 0,01$	$0,1 * 1,02 / 10 = 0,01$	$0,1 * 0,5 / 10 = 0,005$
Податкова віддача з податку на прибуток	$0,1 * 0,58 / 10 = 0,005$	$0,1 * 0,44 / 10 = 0,004$	$0,1 * 0,76 / 10 = 0,007$	$0,1 * 0,8 / 10 = 0,008$	$0,1 * 0,7 / 10 = 0,007$	$0,1 * 0,4 / 10 = 0,004$
Податкова віддача з ПДВ	$0,1 * 0,79 / 10 = 0,008$	$0,1 * 1,02 / 10 = 0,01$	$0,1 * 1,01 / 10 = 0,01$	$0,1 * 1,01 / 10 = 0,01$	$0,1 * 1,02 / 10 = 0,01$	$0,1 * 0,5 / 10 = 0,005$

Джерело: розраховано автором

Тобто, ефективність роботи служби податкового контролю контролю в страховій компанії УСК «КНЯЖА» на протязі 5 аналізованих років залишається незмінною. А в 2024 році, після введення запропонованих заходів, ефективність підніметься на.

Якщо до складу служби податкового контролю входять декілька підрозділів, то загальний показник ефективності розраховується за формулою:

$$\text{Эф}_{\text{общ}} = (\text{Эф}_1 + \text{Эф}_2 + \text{Эф}_3 + \dots + \text{Эф}_n) / n, \quad (4.2.)$$

де n - кількість підрозділів.

Цей коефіцієнт розрахувати для УСК «КНЯЖА» неможливо, так як в компанії лише один підрозділ.

Таким чином, система збалансованих показників оцінки діяльності служби податкового контролю являє собою чітко організований процес, спрямований на порівняння витрат і результатів, пов'язаних з діяльністю служби податкового контролю, а також оцінку впливу цих результатів на підсумки діяльності компанії. Результати комплексної оцінки ефективності є підсумковими індикаторами основних проблем роботи по здійсненню податкового контролю і дозволяють своєчасно скоригувати виявлені відхилення.

Одним із завдань служби податкового контролю в умовах стратегічного управління підприємством є оцінка адекватності та ефективності системи внутрішнього контролю, а також оцінка наслідків недотримання встановлених в рамках контролюючих процедур.

Ефективність і адекватність податкового контролю компанії необхідно розуміти як сукупність наступних умов [71, с.93]:

- 1) формалізовані засоби внутрішнього контролю;

2) розроблені та затверджені внутрішні регламентуючі документи (плани, бюджети, положення, інструкції тощо);

3) співробітники компанії ознайомлені з діючими регламентами, добре розуміють їх суть і необхідність виконання;

4) співробітники компанії знають діючий в компанії механізм оновлення, зміни та контролю дотримання регламентів з боку керівництва;

5) здійснюються ідентифікація управлінських рішень з високим рівнем ризику, оцінка ступеня ризику та наслідків таких рішень;

6) співробітники служби податкового контролю володіють високою професійною компетентністю, глибокими знаннями бізнесу компанії, здібностями аналізувати управлінські рішення та їх наслідки.

Наприклад, при оцінці ефективності функцій внутрішнього податкового контролю повинні враховуватися такі важливі критерії [71, с.94]:

1) конкретний організаційний статус служби податкового контролю в структурі компанії (структурного підрозділу) і його вплив на об'єктивність контрольних оцінок;

2) зміст та обсяг функцій служби податкового контролю;

3) професійна компетентність аудиторів;

4) сумлінність аудиторів при плануванні, здійсненні податкових перевірок, оформленні висновків про їх результати.

Оцінка результатів діяльності служби податкового контролю може ґрунтуватися на таких критеріях:

1) податкові перевірки здійснюються відповідно до програм, відповідними цілям перевірки;

2) внутрішні податкові перевірки проводяться фахівцями, що володіють відповідним рівнем освіти, досвідом, навичками;

3) податкові перевірки проводяться кваліфіковано і правильно документально оформляються;

4) за результатами аудиторських перевірок робляться висновки, відповідні виявленими обставинами і фактами;

5) зауваження аудиторів усунені, виявлені ними проблеми вирішені.

Отже, робота щодо внутрішнього корпоративного податкового контролю повинна проводитись спеціальними службами податкового контролю. Тоді ефект від такої перевірки буде максимальний. Для оцінки ефективності роботи служби податкового контролю, або податкового менеджера, використовуються критерії ефективності, загальній зміст яких полягає у тому, що витрати на проведення податкового контролю не повинні перевищувати отримані від нього вигоди.

ВИСНОВКИ ДО ЧЕТВЕРТОГО РОЗДІЛУ

В Україні на даний момент існує велика кількість проблем, пов'язаних з питаннями внутрішнього корпоративного контролю. На прикладі УСК «КНЯЖА» було запропоновано декілька варіантів вирішення цих проблем, і тим самим удосконалення внутрішнього корпоративного податкового контролю.

Для виконання обов'язків служби внутрішнього податкового контролю складаються плани, які узгоджують завдання. Процес планування контрольної роботи — частина загальної організації роботи з контролю на підприємстві. Планування передбачає розробку завдань, річних та поточних планів, календарних графіків перевірок, проектів формування штатів та кошторисів витрат, звітів про результати діяльності служби.

Обов'язковість податкового контролю визначається об'єктивними потребами реалізації концепції підзвітності. Якісний об'єктивний податковий контроль підвищує ефективність і прибутковість інвестицій, сприяє захисту інтересів бізнесу і держави. Запропонована модель організації внутрішнього корпоративного податкового контролю складається з таких елементів як

об'єкти контролю, та відповідних їм джерел інформації, та вирішує всі завдання податкового контролю, і забезпечує успішне ведення податкової діяльності УСК «КНЯЖА».

Робота щодо внутрішнього корпоративного податкового контролю повинна проводитись спеціальними службами податкового контролю. Тоді ефект від такої перевірки буде максимальний. Для оцінки ефективності роботи служби податкового контролю, або податкового менеджера, використовуються критерії ефективності, загальний зміст яких полягає у тому, що витрати на проведення податкового контролю не повинні перевищувати отримані від нього вигоди

ВИСНОВКИ

Облікове забезпечення звітності податків і податкових платежів є надзвичайно важливим етапом фінансової діяльності підприємства, тому внутрішній податковий контроль в цій діяльності займає першочергове місце.

Податковий менеджер підприємства, займаючись пошуком способів оптимізації податкових платежів (податковим плануванням), одночасно здійснює і контрольні дії. Відомий цілий арсенал методів внутрішнього контролю, застосовуваних у системі бухгалтерського обліку. Ці методи в однаковій мірі можуть бути використані в податковому менеджменті. До них відносяться: контроль витрат підприємства; контроль за ходом виконання плану і погашення боргових зобов'язань; контроль за оподатковуваною базою, термінами погашення податкових заборгованостей; контроль за використанням нових платіжних засобів; контроль за валютними й експортними операціями.

Методика проведення податкового контролю є порядок систематизації та перевірки податкових реєстрів і форм податкової звітності співробітниками, відповідальними за їх підготовку.

Метою податкового контролю є встановлення правильності та законності їх діяльності в частині дотримання ними вимог чинного податкового законодавства.

Внутрішній корпоративний податковий контроль здійснюється на основі нормативно-правових документів. До таких можна віднести Податковий кодекс, бухгалтерська і податкова звітність та ін.

В ході дослідження методологічних особливостей організації внутрішнього корпоративного податкового контролю було розглянуто методи внутрішнього корпоративного податкового контролю, фактори, які впливають на внутрішній корпоративний податковий контроль, а також

виявлені проблеми внутрішнього корпоративного податкового контролю, які існують на сьогодні.

При виборі процедур внутрішнього податкового контролю податковий менеджер серед досить поширених методів може обирати методи, які в міжнародній літературі з бухгалтерії розподіляються на загальні та спеціальні (методи управління податково-фінансовими потоками).

Найефективнішими можна виділити : розрахунково – аналітичний, метод оптимізації планових рішень методи податкової оптимізації.

До основних проблем організації внутрішнього корпоративного податкового контролю можна віднести: недосконалість законодавчої податкової бази, відсутність кваліфікованих кадрів та ін.. Поступове запровадження запропонованих заходів дозволить вирішити вищеперераховані проблеми податкового контролю, та значно вдосконалити систему внутрішнього корпоративного податкового контролю України.

Під час вивчення практичних аспектів організації корпоративного внутрішнього податкового контролю на УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» було проаналізовано розрахунок страхової компанії з бюджетом, оцінено ефективність податкової політики на УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп», а також досліджено, які наслідки може понести відсутність податкового контролю на УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп».

Під час аналізу розрахунку УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» з бюджетом було виявлено, що в страховій компанії податковий контроль не розвинутий, або розвинутий дуже слабо. Причина цього нерозвиненість власне внутрішнього корпоративного податкового контролю.

Результати отримані в процесі аналізу ефективності податкової політики дозволяють оцінити досягнутий позитивний ефект від оптимізації оподаткування і перевірити чи затрати, понесенні у зв'язку з запровадженням

системи податкового планування є меншими за вигоди, отримані підприємством завдяки податковому плануванню.

Недоконале ведення податкового контролю на УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» може призвести до податкових правопорушень. В залежності від тяжкості такого правопорушення УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» може понести дисциплінарну, адміністративну, чи навіть кримінальну відповідальність. Тому внутрішній корпоративний податковий контроль на УКС «Княжа Вієнна іншуранс Груп» є дуже важливим

В Україні на даний момент існує велика кількість проблем, пов'язаних з питаннями внутрішнього корпоративного контролю. На прикладі УСК «КНЯЖА» було запропоновано декілька варіантів вирішення цих проблем, і тим самим удосконалення внутрішнього корпоративного податкового контролю.

Для виконання обов'язків служби внутрішнього податкового контролю складаються плани, які узгоджують завдання. Процес планування контрольної роботи — частина загальної організації роботи з контролю на підприємстві. Планування передбачає розробку завдань, річних та поточних планів, календарних графіків перевірок, проектів формування штатів та кошторисів витрат, звітів про результати діяльності служби.

Обов'язковість податкового контролю визначається об'єктивними потребами реалізації концепції підзвітності. Якісний об'єктивний податковий контроль підвищує ефективність і прибутковість інвестицій, сприяє захисту інтересів бізнесу і держави. Запропонована модель організації внутрішнього корпоративного податкового контролю складається з таких елементів як об'єкти контролю, та відповідних їм джерел інформації, та вирішує всі завдання податкового контролю, і забезпечує успішне ведення податкової діяльності УСК «КНЯЖА».

Робота щодо внутрішнього корпоративного податкового контролю повинна проводитись спеціальними службами податкового контролю. Тоді

ефект від такої перевірки буде максимальний. Для оцінки ефективності роботи служби податкового контролю, або податкового менеджера, використовуються критерії ефективності, загальний зміст яких полягає у тому, що витрати на проведення податкового контролю не повинні перевищувати отримані від нього вигоди.

Отже, в процесі дослідження було досягнуто мети магістерської роботи. А саме: досліджено теоретичні основи внутрішнього корпоративного податкового контролю, вичено нормативно-правову базу контролю, виявлено існуючі проблеми контролю. Було вивчено результат відсутності, або недосконалості податкового контролю на УСК «Княжа Вієнна іншуранс Груп», запропоновано організаційну модель внутрішнього корпоративного податкового контролю на прикладі УСК «Княжа Вієнна іншуранс Груп», і оцінено ефективність податкової політики, та роботи служби податкового контролю.